

SZAKDOLGOZAT

FANCSALI LÁSZLÓ
Videkfejlesztési Agrármérnöki Szak

SZÉKELYUDVARHELY
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Vidékfejlesztési Agrármérnöki Szak

**HÚSMARHA TARTÁSSAL FOGLALKOZÓ GAZDÁK
HELYZETE ÉS LEHETŐSÉGEI ROMÁNIÁBAN**

Témavezető: **Benedek Zsuzsanna**
mesteroktató

Készítette: **Fancsali László**
C5W7ZA
Levelező tagozat

Állattenyésztési Tudományok Intézet

Székeludvarhely

2023

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés és célkitűzés.....	7
2.	Irodalmi áttekintés.....	8
2.1.	A húsmarhatartás célja Erdélyben és Romániában.....	8
2.2.	A húsmarha tartást befolyásoló tényezők.....	8
2.2.1.	Az extenzív húsmarha tartás.....	8
2.2.2.	Az félintenzív húsmarha tartás.....	9
2.2.3.	Az intenzív húsmarha tartás.....	9
2.3.	A hústermelés jelentősége és befolyásoló tényezői.....	10
2.3.1.	A hústermelést befolyásoló genetikai és élettani tényezők.....	12
2.3.2.	A hústermelést befolyásoló környezeti tényezők.....	12
2.4.	Romániában elterjedt húshasznú marhafajták.....	13
2.4.1.	Hereford fajta.....	13
2.4.2.	Aberdeen-Angus fajta.....	14
2.4.3.	Charolaise fajta.....	15
2.4.4.	Limousie fajta.....	16
2.4.5.	Fehér-kék Belga fajta (Blanc Belgian Blue).....	16
2.4.6.	Chianina fajta.....	17
2.4.7.	Összefoglaló.....	18
2.5.	A húsmarha tehenek táplálóanyag szükséglete.....	20
2.6.	A húshasznú borjak takarmányozása.....	21
2.7.	Alapanyagfelhasználás 300 kg-os nagy ráfájú bika táplálkozására.....	22
3.	Anyag és módszer.....	23
4.	Vizsgálati eredmények és értékelésük.....	24
4.1.	Románia helyzete.....	24
4.2.	Románia gazdasági régiói.....	24
4.3.	Marhahúsfeldolgozás Romániában és Erdélyben.....	26

4.4.	Marhahúselőállítás költségeinek elemzése	29
4.5.	Alapanyagárak időrendi elemzése (2017-2022)	30
5.	Támogatások és lehetőségek Romániában	35
5.1.	A szarvasmarha hústermelést elősegítő közvetlen kifizetést feltételező támogatások a közös agrárpolitikai támogatások keretén belül.....	35
5.1.1.	Fiatal hízómarha jólétét szolgáló intézkedés (Falugazdász-hálózat, 2023)	36
5.1.1.1.	Speciális követelmények.....	36
5.1.1.2.	Kedvezményezettek.....	36
5.1.1.3.	Becsült teljes éves támogatás.....	36
5.1.2.	Termeléshez kötött jövedelemtámogatás (Falugazdász-hálózat, 2023)	37
5.1.2.1.	Kritériumok	37
5.1.3.	Beruházások az állattenyésztési ágazatban (Falugazdász-hálózat, 2023).....	38
5.1.3.1.	Kedvezményezettek.....	38
5.1.3.2.	Támogathatósági feltételek	38
5.1.3.3.	Nem anyagi eszközökbe történő befektetések a következőkre vonatkozóan.....	39
5.1.3.4.	Egyedi nem támogatható költségek	39
5.1.4.	A biztosítási díjak fizetéséhez való pénzügyi hozzájárulás (Falugazdász-hálózat, 2023)	
	40	
5.1.4.1.	Támogatható kedvezményezettek:	40
5.1.4.2.	Támogathatósági feltételek:	40
5.1.4.3.	Nem támogatható kiadások:.....	40
5.2.	Összefoglalás a konkrét támogatások értékéről.....	42
6.	Következtetések és javaslatok	42
6.1.	A szarvasmarha hús előállítási és eladási ára Romániában a 2022 es évben	42
7.	Összefoglalás	45
8.	Felhasznált irodalom	46
9.	További források	47

Táblázat 1: A húsmínőséget meghatározó paraméterek.....	11
Táblázat 2: A húsmínőség osztályozása.....	11
Táblázat 3: A húsfajták jellemzői.....	18
Táblázat 4: A húsmarhák táplálóanyag-szükséglete	20
Táblázat 5: Románia megyéi és gazdasági régiói	24
Táblázat 6: Vágott egyedek száma és hasított test tömege Romániában.....	26
Táblázat 7: Vágott egyedek száma és hasított test tömege Erdélyben.....	26
Táblázat 8: Napi átlagfogyasztás és költségek.....	29
Táblázat 9: Átlagárak romániai adó és pénzügyhivatal kimutatásai alapján.....	30
Táblázat 10: Átlagárak a meglátogatott farmok információi alapján.....	30
Táblázat 11: Átlagárak növekedése az előző évhez viszonyítva alapul véve a 2017-es értékeket.....	32
Táblázat 12: Átlagárak növekedése a 2017-es évhez viszonyítva.....	33
Táblázat 13: Termeléshez kötött jövedelemtámogatás.....	42
Táblázat 14: Fiatal hízómarha jólétét szolgáló intézkedés	42
Táblázat 15: 2021-ben levágott szarvasmarhák száma és tömege.....	43
Táblázat 16: 1 kilogramm marhahús ára élősúlyban	44

Ábra 1: Marhahús fajtánkénti ábrázolása (Maciuc, 2006)	10
Ábra 2: Hereford fajta	14
Ábra 3: Aberdeen-Angus fajta	15
Ábra 4: Charolaise fajta	15
Ábra 5: Limousine fajta.....	16
Ábra 6: Kék-fehér Belga (Blanc Begian Blue) fajta.....	17
Ábra 7: Chianina fajta.....	17
Ábra 8: Románia megyéi és gazdasági régiói.....	25
Ábra 9: Vágott egyedek számának változása 5 évre Románia szinten	26
Ábra 10: Hasított test tömegének változása 5 évre Románia szinten	27
Ábra 11: Átlagos testtömeg változása 5 évre Románia szinten.....	27
Ábra 12: Vágott egyedek számának változása 5 évre Erdély szinten	27
Ábra 13: Hasított test tömegének változása 5 évre Erdély szinten.....	28
Ábra 14: Átlagos testtömeg változása 5 évre Erdély szinten.....	28
Ábra 15: Takarmányárak váltakozása 2017-2022	31
Ábra 16: Szarvasmarha élő súlyban való eladási árának változása 2017-2022	31
Ábra 17: Árváltozások évről-évre az előző évhez viszonyítva	32
Ábra 18: Árak növekedési tendenciája 2017-es évhez képest.....	33

1. Bevezetés és célkitűzés

A modern mezőgazdaságnak nem csak ártermelő szerepe van, egyre nagyobb a fenttartható fejlődésre helyezett hangsúly, a környezetünk megóvása és a vidéki életér megőrzése érdekében tett lépések. Ebben kiemelt feladatot kaphat a húsmarha tartás, első sorban a legeltetésre alapozott húsmarha tartás.

A marhahús előállítása több évtizedes múltra tekint vissza Romániában, ellenben ebben tevékenységben az európai uniós csatlakozás nagy előrelépést hozott, hiszen húsmarhatartás az egyik legjobban támogatott részre a mezőgazdaságnak.

Az ágazat képviselői nagy erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy a EU elvárásainak megfelelő szintre tudjon emelkedni ez az ágazat Romániában és ennek következményeképp a legmagasabb összegű támogatásokat tudják lehívni a jelentős tőkehiánnyal küszködő gazdaságok számára, mindazért, hogy javítani tudják ezen ágazat termelőképességét és versenyképességét a nemzetközi piacon. Ezen támogatások jelentik a Romániai termelés színvonalnövekedését, a minőségi termék előállítás lehetőségét és az ágazat teljes szerkezeti átalakulását.

A dolgozatom fő célkitűzése a hazai húsmarha tartó gazdák helyzetének és költség-jövedelem viszonyainak feltárása. Ezzel kapcsolatos az alábbi hipotézisek fogalmazódtak meg:

- Hízó és húsmarha ágazatok fő kiadási tétele a takarmányozásban rejlik, mely nagyban befolyásolja az ágazat fenttartható működését és kis méretű (háztáji) gazdaságok önálló jövedelmező működését.
- A húsmarha tartás változatai közül az extenzív tartástechnológia a legmegfelelőbb mind ökológiai, ökonómiai és technológiai szempontból.
- Romániai húsmarha ágazatban az anyatehéntartás és marhahízlalás termékpályáját nagyban befolyásolják az EU-s támogatások.

2. Irodalmi áttekintés

2.1. A húsmarhatartás célja Erdélyben és Romániában

A húsmarha tartás elsődleges célja azoknak a legelőterületeknek és melléktermékeknek a kihasználása melyek nem alkalmasak más állatfajoknak tenyésztésére vagy gabona, zöldség és gyümölcs termesztésre (pl. hegyvidék szeles, hűvös tájai). Mindez azt is jelenti, hogy a húsmarha tartásban a főszerep a gazdaságosságé, így a gyengébb adottságokkal rendelkező dombvidéki kaszálók és legelők hasznosítása a cél a parlagon maradás és bozótosodás megakadályozására, mindezen által jobb megélhetési lehetőség biztosítása a vidéki környezetben.

Az ágazatban jelenleg több típusú állattartási formát figyeltem meg. Általában mindenhol a költségtakarékosság áll a középpontban, legelőre és melléktermékekre alapozott takarmányozás, legkevesebb épületi és munkaerő szükséglettel. Ezek az elvek alapján három különböző termeléstehnológiát figyelhetünk meg a ráfordítás és az előállított hozam függvényében: extenzív, félintenzív vagy intenzív termeléstehnológiát.

2.2. A húsmarha tartást befolyásoló tényezők

A húsmarha tartás főként a termeléstehnológia befolyásolja, mely lehet extenzív, félintenzív és intenzív.

2.2.1. Az extenzív húsmarha tartás

Az extenzív húsmarha tartás egy olyan módszer, ahol a marhák nagy területeken legelnek és csak minimális emberi beavatkozásra van szükség a napi gondozásuk során. Az extenzív tartási módszer a természetes környezetben történő tartásra épül, és a marhák lehetővé teszik számukra, hogy megtalálják a számukra legmegfelelőbb táplálékot, és a lehető legnagyobb mozgásteret biztosítják számukra.

Az extenzív tartási módszer sok előnnyel jár, környezetvédelmi szempontból is. Az állatok székletei nem halmozódnak fel egy kis területen, így nem okoznak környezeti problémákat. Ezenkívül a marhák mozgása segíti a talaj struktúrájának fenntartását, és csökkenti az eróziót.

Az extenzív húsmarha tartásnak azonban vannak korlátai is. A nagy területek és a minimális emberi beavatkozás miatt nehéz az állatok egészségét ellenőrizni, és esetleges betegségeket felismerni. Emellett az extenzív tartási módszerrel nem lehet olyan hatékonyan gazdálkodni, mint a modern intenzív tartási módszerekkel, és ez a módszer nagyobb területet igényel az állatok számára.

Összességében az extenzív húsmarha tartás egy olyan módszer, amely környezetbarát és a marhák jólétére összpontosít. Azonban ennek az ágazatnak vannak korlátai, és a modern gazdálkodási módszerekkel szemben az extenzív húsmarha tartás nem biztosítja ugyanazt a hatékonyságot és gazdaságosságot. (Szűcs, 2005)

2.2.2. Az félintenzív húsmarha tartás

A félintenzív húsmarha tartás egy olyan állattartási módszer, amely a hagyományos intenzív húsmarha tartás és a szabad legeltetés közötti köztes megoldást kínálja. Az állatokat általában nagyobb területen tartják, mint az intenzív húsmarha tartásban, de kisebb területen, mint a szabad legeltetés során. Az állatoknak általában van elég terük ahhoz, hogy mozogjanak, legeljenek és fekszenek, és az étkezési igényeiket teljes mértékben kielégítsék.

A félintenzív húsmarha tartásnak számos előnye van a hagyományos intenzív húsmarha tartással szemben. Az állatok egészségesebbek és boldogabbak lehetnek, ami javítja az állatok jólétét, és csökkenti a stresszt és a betegségek kialakulásának kockázatát. Az állatok etetése és kezelése is könnyebb lehet, mivel nagyobb területen vannak, és kevesebb állatot kell kezelni.

A félintenzív húsmarha tartás azonban magasabb költségekkel járhat, mint az intenzív húsmarha tartás, mivel nagyobb területet kell bérelni vagy vásárolni, és az állatokat szabályozni kell. Az állatoknak is több időre van szükségük a növekedéshez, ami növeli az élelmiszertermelési költségeket. Azonban sok fogyasztó keresi az egészségesebb és fenntarthatóbb élelmiszerforrásokat, ezért a félintenzív húsmarha tartás iránti kereslet növekszik.

Összességében a félintenzív húsmarha tartás egy olyan megközelítés, amely lehetővé teszi a húsmarha-termelőknél, hogy javítsák az állatok jólétét, miközben fenntarthatóbb módon termelnek húst. Azonban ennek a módszernek is vannak korlátai és kihívásai, és a fogyasztóknak is többet kell fizetniük az ilyen típusú húsért. (Holló István, 2016)

2.2.3. Az intenzív húsmarha tartás

Az intenzív húsmarha tartás egy olyan gazdálkodási módszer, amelyben a marhákat nagy létszámúan és kis helyen tartják, és a takarmányozásukat és a tenyésztésüket is nagyon szorosan ellenőrzik. Az ilyen gazdálkodási módszer általában nagyobb termelékenységet és hatékonyságot eredményez, mivel a marhákat nagyon közel tartják egymáshoz, ami lehetővé teszi a takarmányozásuk és az állategészségügyi ellátásuk nagyobb ellenőrzését és hatékonyabb végrehajtását.

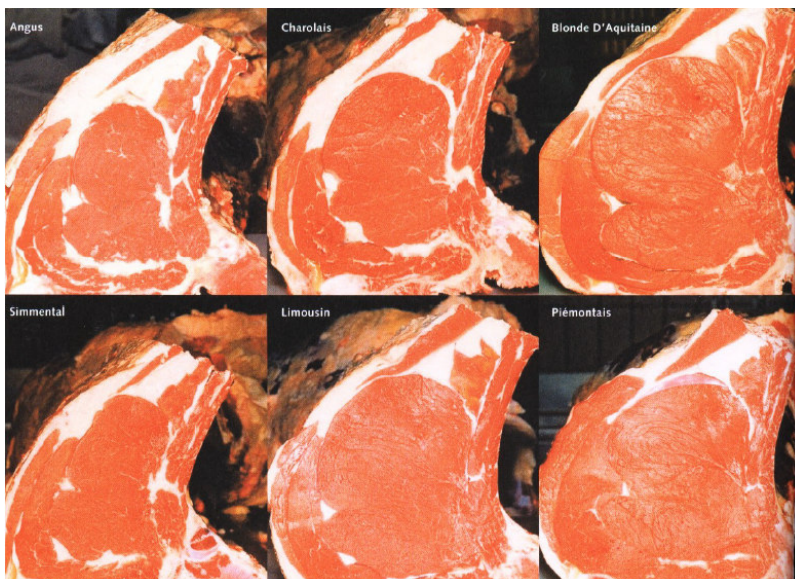
Az intenzív húsmarha tartás előnyei közé tartozik a nagyobb termelékenység és hatékonyság, ami azt jelenti, hogy kevesebb területre van szükség a marhák tartásához, és kevesebb időre van szükség a növekedésükhöz és az élelmiszertermeléshez. Ugyanakkor az ilyen gazdálkodási módszer számos környezeti és egészségügyi kockázatot is jelenthet, mint például a szennyeződés, a vízszennyezés, a klímaváltozás és az antibiotikum-rezisztencia problémája.

Egyre több gazdálkodó és szakértő támogatja a fenntarthatóbb, környezetbarátabb mezőgazdasági módszerek használatát, amelyek a húsmarha tartására is vonatkoznak, és amelyek jobban figyelembe veszik az állatok jólétét, a természeti erőforrások védelmét és a környezeti fenntarthatóságot. (tudasbazis.sulinet.hu, 2023) (Bakosné, 2010)

2.3. A hústermelés jelentősége és befolyásoló tényezői

A marhahús egy tápláló élelmiszerforrás, amely gazdag fehérjében és különleges érzékszervi tulajdonságokkal bír, átlagosan 34,9% száraz anyagot tartalmaz, amely 18,7% fehérje, 15,3% zsír és 0,9% ásványi sóból áll, és energiaértéke megközelítőleg 2270 kcal/kg. Emellett tartalmazza az összes alapvető aminosavat is: lizin 1,78 g / 100 g hús, leucin 1,68 g, arginin 1,32 g, valin 1,14 g, izoleucin 1,04 g, fenilalanin 0,80 g, treonin 0,80 g, metionin 0,80 g. és triptofán 0,22 g / 100 g hús.

A húsfehérjék átlagos biológiai értéke 74%, a nettó fehérje felhasználási együtthatója 70%, az emészthetősége 97%, a fehérje hatékonysági együtthatója 2,3 g spóra/g bevitt fehérje (Gerogrescu, 1983)

Ábra 1: Egyes húsmarha fajták húsának ábrázolása (Maciuc, 2006)

A szarvasmarha hústermelését és az ezt jellemző vágóértéket nagyfokú változatosság jellemzi, amely részben genetikai, részben tartástechnológiai okokra vezethető vissza. A hasított test minőségét, elsősorban a fajta, az ivar és az életkor határozza meg. Ezeknek a tényezőknek a megnyilvánulása döntően a tartási körülményektől és a takarmányozási feltételektől függ. (tudasbazis.sulinet.hu, 2023)

Táblázat 1: A vágási minőséget meghatározó paraméterek

Forrás: Saját összeállítás - (Holló István, 2016) alapján

A vágási minőséget meghatározó paraméterek	Optimális érték
Vágási százalék	54-62%
Faggyúarány	3-8%
Csont aránya	14-20%
Egy életnapra eső csontoshús-termelés	500-800g

Táblázat 2: A vágott testből kinyerhető húsok minőségi osztályozása

Forrás: Saját összeállítás - (Holló István, 2016) alapján

Húsminőség	Jellemzés
I. osztály	A pecsenyehúsok – jól szeletelhetők, vágási felületük sima, kevés kötőszövetet tartalmaznak, könnyen puhulnak
II. osztály	A leveshúsok – faggyúval jól átszótt, leginkább húsleves készítésére alkalmas húsrészek
III. osztály	A gulyáshúsok – kötőszövettel erősebben átszóttak, vágásfelületük nem sima

A szarvasmarha hústermelést számos tényező befolyásolja, ami két rendszerre osztható: genetikai és élettani tényezők, valamint környezeti tényezők.

2.3.1. A hústermelést befolyásoló genetikai és élettani tényezők

A szarvasmarha hústermelését ezek a tényezők 30 – 70 %-ban is befolyásolhatják, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy a hús jellemzőinek genetikai meghatározottsága a közepesetől az erősig terjed.

Faj: A kérődzők alrendjéből a közönséges szarvasmarha a legnagyobb értékkel bír, amelyek napi átlagosan 1000 g feletti növekedést, 58 – 64%-os vágási hozamot és 500 kg feletti élő súlyt képesek elérni.

Fajta: napjainkban a világon több ezer szarvasmarhafajtát tenyésztenek, amelyek küllemben és termelési eredményekben eltérnek egymástól.

Nem/Egyediség: Ugyanazon a fajtán belül a hústermelési mutató általában a nemek közti különbségben mutatkozik főként. viszont minden példány egyedi így az egyediségben is mutatkozhat kisebb vagy nagyobb hústermelési különbség. (Maciuc, Prefecționarea și optimizarea tehnologiilor în exploatarea bovinelor, 2006)

2.3.2. A hústermelést befolyásoló környezeti tényezők

A takarmány: a minőségén, mennyiségén és adagolási intenzitásán keresztül is befolyásolhatja a hústermelést. Az energia-fehérje és az ásványianyag-vitamin szinteknek meg kell felelniük az életfunkciók szerinti igényeknek és lehetővé kell tenniük a maximális növekedés lehetőségét. A takarmányozás típusa szorosan összefügg az emésztőrendszer morfo-fiziológiai alakulásával is. A takarmányok feloszthatjuk: szántóföldön termesztett tömegtakarmányokra, legelőfűre, melléktermékekre, gazdasági abrakokra, koncentrátumokra, premixekre (ásványi anyag, vitamin) és takarmánykiegészítőkre.

Itatás: A nem megfelelő itatás csökkenti a takarmány fogyasztását és implicit módon a hústermelési mutatókat is. A víz fontos szerepet játszik az emésztési folyamatokban, illetve a biokémiai és anyagcsere folyamatok kialakulásában.

Tartástechnológia lehet: intenzív, félintenzív és extenzív, a megvalósított gazdasági mutatók függvényében. A legnagyobb hústermelési mutatókat természetesen az intenzív hizlalás mellett érhetjük el, viszont ez negatív hatással lehet a környezetre és a termék minőségére. A komfort és diszkomfort szintén befolyásolhatja a növekedés és hizlalás folyamatát.

Napi rendszeresség: Rendszerességet kell teremteni a pihenési időszakok és az aktív tevékenységek időzítését illetően, a nyugalom gyakori megzavarása csökkenti az átlagos napi növekedést.

Klíma: nagyban befolyásolja a hizlalás műszaki-gazdasági mutatóit. Az istállóban szükséges az optimális mikroklíma biztosítása, hőmérséklet 9 – 15°C, relatív páratartalom 70-75%, légáramlatok 0,3 m/s télen és 1 m/s nyáron és a fényerő (20 – 200 lux).

A teljes hústermelést adott gazdaságra vetítve a levágott szarvasmarhák száma, a vágáskori testtömeg és a vágáskori hozam befolyásolja. A testtömeg különösen a fajtától, az életkortól, a nemtől és a hizlalási feltételektől függ és a vágáskori hozamot nagymértékben ugyanazok a tényezők befolyásolják, amelyek az egyes hústermelést is meghatározzák.

A hús és tejtermelés mellett az iparág még számos melléktermékkel rendelkezik, amelyek különböző más iparágak alegységeinek kiszolgálói, ilyenek lehetnek:

- Bőripar: a húsmarha fajták feldolgozása után a levágott egyedek súlyának 8 – 10 %-át is kitehti a bőr. Például a borjaknál 2 – 6 kg, a fiatal egyedeknél 15 – 25 kg, kifejlett és felnőtt példányoknál 30 – 60 kg is lehet. A bőr feldolgozása után a súlya megközelítőleg a felére csökken.
- Növénytermesztés: a növények trágyázásban kiemelkedő szerepe lehet a szarvasmarhák által előállított trágyának. (Maciuc, Leonte, & Radu, 2015)

2.4. Romániában elterjedt húshasznú marhafajták

2.4.1. Hereford fajta

Délnyugat Angliából származó faj, első említések az 1700 – 1800 as években jelentek meg. A Hereford tenyésztők szövetsége 1787-ben lett létrehozva, viszont a XIX. században a jobb jellemzők érdekében más fajtákkal is keresztezték, mint például az Aberdeen-Angus, a Shorton és a Norfolk vörös.

Kis testű húsmarha fajták közé tartozik, viszont így is nagyon jó termelési paraméterekkel rendelkezik a tehenek elérhetik a 600 kg-ot, míg a bikák akár a 835 kg-ot is. Színeződése jellegzetes, szabályos tarka, jellemzően vörös, a feje, a mar tájéka, a hasa alja és a farokbojtja fehér. A hát széles, jó izmoltság jellemzi.

A hízalásra szánt állatok tömege, intenzív tarás mellett a teheneknél elérheti a 750 – 850 kg-ot is amíg a hízó bika mérete akár 950 - 1200 kg-ot. A fiatal hízó egyedek napi tömeggyarapodása elérheti az 1000-1100 grammot, így 1 éves korra elérhetik a 380 – 450 kg-ot. Hústermelési aránya 60 – 65% és egy jó minőségű, márványozott hús jellemzi. (Maciuc, 2006)

A fajtatiszta tenyésztés mellett keresztezési partnerként is széles körben használják.

Ábra 2: Hereford fajta

2.4.2. Aberdeen-Angus fajta

Északkelet Skóciából származó fajta, jellemzői a koraiérés a kis testtömeg. Kitenyésztése a XVIII. századra tehető a nevében is szereplő két megyében kiválasztott egyedek keresztezéséből és melyet majd a Shorthorn fajtával kereszteztek a hús minőség javítása érdekében, mint hivatalos fajta az 1835-ös évre tehető az elismerése.

Kis testű, de nagy növekedési intenzitású húsfajta, a tehenek testtömege eléri az 550 – 600 kg-ot, míg a bikáké a 750 – 950 kg-ot. A borjak kis testtömeggel születnek, mely 24 - 27 kilogramm, viszont az anyától való elválasztás időszakában már 190 – 210 kg-ot is elérhetik. A hízalás során a napi tömeggyarapodás 1000 – 1300 gramm, melyet 15 – 16 hónapon keresztül folytatva az állatok eléri a 450 – 500 kg-ot. Ilyen végtömegben jó áron értékesíthető a fiatal hízó állatok húsa és jó minőségű. Hústermelés aránya 65 – 68 %. (Maciuc, 2006)

Az árutermelésben a keresztezésekben használva, főleg anyai partnerként a reprodukciós mutatók és a húsminőség javítását segíti a fajta.

Ábra 3: Aberdeen-Angus fajta

2.4.3. Charolaise fajta

Franciaországból származik, egyik legrégebbi francia húsmarha fajta. Az 1700-as évek végén egy Loire menti kis faluban egy apácakolostorban kezdték ezt a fajtát hússra szelektálni. Kezdetben a helyi Saone és Loire fajtákkal keresztezték, de a Simmental és a Shorton fajtákkal is történtek próbálkozások. A szarvasmarha fajták nemzetközi nyilvántartásába 1882-ben került be mint különálló fajta.

Kifejezetten nagytestű húsmarha fajta, nagy ráamájú és nagy húskapacitással bíró fajta. A tehenek általános testtömege 700 – 900 kg, míg a bikáké 1100 – 1300 kg. A hízó állatok napi testtömeg növekedése 1200 – 1400 gramm közé tehető, hústermelés aránya pedig 60 – 64 %. Általában a hízó állatot 16 -18 hónapos koráig hizlalják, ekkorra egy kitűnőnek nevezhető húsminőséget érünk el. (Maciuc, 2006)

Ábra 4: Charolaise fajta

2.4.4. Limousie fajta

A fajta Franciaországból, Limousin tartományból származik, ahol helyi populációból kiválasztott egyedek keresztezésével tenyésztették ki egy elég intenzív folyamat során. Nemzetközi nyilvántartásba 1886-ban került bevezetésre.

Kifejezetten hús előállítás céljából tenyésztették ki, a fajta jellemzői közé tartozik a mély törzsi izomzat, széles hát illetve roppant fejlett far és combizmok, a tehenek testtömege átlagosan 650 kg körüli, míg a bikák 1000 – 1100 kg testsúlyig menetelnek kényelmesen. A növendék akár már egy esztendőskorára is elérheti a közel 500 kg-os testsúlyt és húskitermelés aránya 60 – 63 %. Napi testtömeggyarapodása 1000 – 1200 g. Adottságainak köszönhetően előszeretettel használják más helyi fajták keresztezésére. (Maciuc, 2006)

Ábra 5: Limousine fajta

2.4.5. Fehér-kék Belga fajta (Blanc Belgian Blue)

Az 1840 – 1860-as Belgiumban a helyi bikák és a Durham és Shorton fajták keresztezésével tenyésztették ki tej és hús előállítás céljából, hogy elérjenek egy átlagos 4500 kg tejtermelést 3,60 %-os zsírtartalommal. 1950-es évek után a tenyésztők főként a megnövekedett húsigény miatt főként a hústermelésre fektették a hangsúlyt, amely jóval visszavette a fajta tejtermelését.

A Fehér-kék Belga fajta jelenleg a világ egyik legizmoltabb húsmarhájaként van számontartva. Húsformáira jellemző a duplán izmolt far, hatalmas comb izomzattal, széles mélyen barázdált hát. A tehenek átlagos testsúlya 850 – 900 kilogramm közé tehető, amíg a bikáké 1100 – 1300 kilogramm.

Szokásos hízlalási végsúlya 650 – 750 kg közötti, 12 hónapos korára elérheti az 508 kg-ot, ami napi 1540 gramm tömeggyarapodást jelent. Húskitermelési aránya az intenzíven hizlalt egyedeknek 68 % körüli. (Maciuc, 2006)

Ábra 6: Fehér-kék Belga (Blanc Belgian Blue) fajta

2.4.6. Chianina fajta

Olaszország középső régiójából származó fajta, amelyet főként a Romagnola és a Charloaise keresztezéséből származik. Szintén egy nagy testű húsmarha fajta, melyek tehenei átlagosan elérik a 800 – 850 kg-ot, a bikák pedig 1200 – 1400 kg-ot. Porcelánfehér szín jellemzi.

Napi átlagos testtömeg gyarapodása 1100 – 1300 g, és húskitermelési aránya 64 – 67 %, 800 – 850 kg tömeget 18 hónapos korára éri el, intenzív hízlalás mellett. (Maciuc, 2006)

Ábra 7: Chianina fajta

2.4.7. Összefoglaló

A fent leírt húsmarha fajták fordulnak elő főként az erdélyi és romániai marha hús termelői piacon, az alábbiakban láthatunk egy összesítő – összehasonlító táblázatot a különböző fajtákról.

Táblázat 3: A húshasznú fajták jellemzői
Forrás: Saját összeállítás – (Kozák, 2007) alapján

Fajta neve	Mértékegység	Hereford	Aberdeen-Angus	Charolaise
Színeződés		szabályos vöröstarka	egyszínű fekete vagy vörös	egyszínű tejfölsárga
Tehén élősúlya	kg	500-600	450-550	700-800
Bika élősúlya	kg	1000-1100	750-950	1000-1300
Tehén marmagassága	cm	120 - 128	118-125	135-140
Származási helye		Anglia	Skócia	Franciaország
Üsző tenyésztésbe vételi időpontja	hónap	13-14	13-15	22-24
Üsző tenyésztésbe- vételi időpontja	kg	300-350	300-340	500-550
Tejtermelés	kg	600-800	800-1000	800-1000
Ellés lefolyása		könnyű	könnyű	közepes- nehéz
Növekedési erély	g/nap	1000-1100	1000-1300	1100-1300
Izmoltság		jó	jó	kiváló
Vágási %		60-65	65-68	60-64
Igényteleség		igénytelen	igénytelen	igényes

Fajta neve	Mértékegység	Limousine	Blanc Belgian Blue	Chianina
Színeződés		egyszínű barnásvörös	fehér, kék vagy fekete foltos	porcelán fehér
Tehén élősúlya	kg	600-700	850-900	800-850
Bika élősúlya	kg	950-1100	1100-1300	1200-1400
Tehén marmagassága	cm	128 - 135	136-138	152-158
Származási helye		Franciaország	Belgium	Olaszország
Üsző tenyésztésbe vételi időpontja	hónap	18-20	23 - 25	24 - 26
Üsző tenyésztésbe vételi időpontja	kg	360-400	400-450	380-430
Tejtermelés	kg	1200-1400	1200-1400	1200-1400
Ellés lefolyása		közepes	nehéz	nehéz
Növekedési erély	g/nap	1000-2000	1100-1300	1200-1400
Izmoltság		kiváló	kiváló	kiváló
Vágási %		60-63	65-68	64-67
Igénytelenesség		igényes	igényes	igényes

2.5. A húsmarha tehenek táplálóanyag szükséglete

A húshasznú tehenek táplálóanyag-szükségletét a létfenntartás igényén felül a termelt tej mennyisége vagy a vehem fejlettségi állapota befolyásolja. Mivel ezek a tehenek a szükségletük túlnyomó többségét a legelve elégítik ki. Szokás szerint az ezzel járó mozgásigény többletenergia - szükségletét a létfenntartás szükségleteként szokás figyelembe venni.

A tejtermelés táplálóanyag-szükséglete megegyezik a tejelő tehenekével. Úgy kell számítani, hogy a borjak 70-80 napos korukig kizárólag tejjel táplálkoznak (700-900kg). Majd 200-220 napos korukig az anyjuk termelésétől függően további 600-800kg tejet fogyaszthatnak. Így teheneként 1500-1700kg tejtermeléssel kell számolni.

A húsmarhák táplálóanyag-ellátásának kritikus időpontja a vemhesítés időszaka. A vemhesülési eredményeket a javuló kondíció kedvezően befolyásolja. Ezért a vemhesítés megkezdése előtt két héttel kondíciójavítást végzünk. (tudasbazis.sulinet.hu, 2023)

Táblázat 4: A húsmarhák táplálóanyag-szükséglete
Forrás: Saját összeállítás - (Holló István, 2016) alapján

Élősúly	Súlygyarapodás	Száraz anyag	Nem	Neg	MF	Ca	P
kg	kg	kg ± 1 kg	MJ			g	
Közepes ráamájú típus							
375	0.2	8.7	44.2	4	599	34	23
400	0.2	9.1	45.6	4.2	611	35	24
425	0.2	9.5	47	4.4	623	36	25
450	0.2	9.9	48.4	4.6	635	37	25
475	0.2	10.3	49.8	4.8	647	38	26
500	0.2	10.7	51.2	5	659	40	28
Közepes ráamájú típus							
375	0.2	8.7	45.6	3.6	604	34	23
400	0.2	9.1	47.1	3.8	617	35	24
425	0.2	9.5	48.6	3.9	630	36	25
450	0.2	9.9	50	4.1	642	37	25
475	0.2	10.3	51.5	4.3	654	38	26
500	0.2	10.7	52.9	4.4	666	40	28
525	0.2	11.1	54.2	4.6	677	41	28

A húshasznú anyatehén feladata, hogy évente legalább egy borjút hozzon a világra és ezt elegendő tejjel ellássa az elválasztás időpontjáig. A húshasznú anyateheneket lehetőség szerint nem fejjük, hanem a teljes termelt tej mennyiséget a borjú szopja ki. A szoptatás 5-8 hónapig tart, a borjakat 150-250 kg testsúllyal választjuk el.

A termelés csak abban az esetben gazdaságos, ha a teheneket módunkban áll legeltetni. A legelő minőségétől függően 0,4-1,0 ha gyepterületre van szüksége egy tehénnek és szaporulatának. Az anyatehenek általában 7 hónapon keresztül legelőn vannak. A gyengébb minőségű legelő is alkalmas legeltetésére. Általában azt mondhatjuk, hogy a nyári időszakban a legelő (napi 30-50 kg fű) biztosítja a tehén táplálóanyag-igényét, mind életfenntartásra, mind pedig termelésre. Kora tavasszal azonban, amikor a fű még fiatal, 1-2 kg szalma vagy széna etetése szükséges.

Tavaszi elletés esetén a takarmányozási szempontból egyik kritikus időszak (a szoptatás és a termékenyítési időszak) a legeltetéssel egybeesik. Ilyenkor a javuló kondíció biztosítása és a fogamzási eredmények javítása érdekében 1-2 kg abrak etetése indokolt. A másik kritikus időszak (a vemhesség utolsó két hónapjában) nyári és őszi elletés esetén szintén a legeltetési időszakra esik. A vemhesség utolsó harmadában sor kerülhet kevés (1-2 kg) abrak etetésére. Foszfor-, só-, mikroelem- és karotin-kiegészítésről (kiegített legelők esetében) is gondoskodni kell, erre rendelkezésre áll ún. 'legelő' premix.

Télen megoldást jelenthet a kukoricatartó, illetve a kukoricaszár legeltetése is. A húshasznú tehenek egész ősszel és télen tarthatók tartósított takarmányon. Megfelel a silókukorica-szilázs, fűszilázs, fűszénáz, réti széna, takarmányszalma, kukoricaszár vegyes szilázs, egyes melléktermékek (törkölyök, répaszelet). Amikor téli időszakra esik a vemhesség utolsó harmada, jobb minőséget kell biztosítani abrak-kiegészítéssel. (tudasbazis.sulinet.hu, 2023)

2.6. A húshasznú borjak takarmányozása

Születésük utáni első két hétben az anyatej biztosítja a húshasznú borjak szükségletét, ilyenkor nem igényelnek kiegészítő takarmányozást. Ebben az időszakban kiemelten figyelni kell az anya és a borjú kapcsolatára, hogy az anyaállat engedi-e szopni a borját. Előfordul, hogy egyes anyák nem képesek nevelni borjúikat, ilyen esetben más, hasonló időszakban borjazott, kellő tejtermelésű tehénhez dajkásítjuk. Kéthetes kortól a borjak tartózkodási helyén lévő abrakos vályúba (borjúóvoda) és szénarácsba tegyünk jó minőségű takarmányt. Abrakként megfelel a jó minőségű kukoricadara. A széna lehetőleg réti széna legyen.

3-4 hónapos kortól a borjak már nagyobb mennyiségű legelőfüvet is fogyasztanak. A legelőfű és az anyatej rendszerint kielégíti fehérjeigényüket. A széna mellett etetett kukorica ezen életkorban is megfelelő abrak a borjú számára.

A száraz nyári hónapokban (július-augusztus) folyamán a tehenek tejtermelése csökken. A kevés anyatej miatt javasolt ilyenkor a borjaknak szánt abrakkeverék, borjútáp, a kukoricadara mellett árpát, búzát, mintegy 10-15% extrahált napraforgódarát és a szükséges kiegészítőket is tartalmazza.

A borjak 6-7 hónapos korig az anyjuk mellett növekednek és kiegészítő abrakolást kapnak, amelyet az anya tejtermelése és a tervezett választási tömeg (általában 150-250 kg) határoz meg. (tudasbazis.sulinet.hu, 2023)

2.7. Alapanyagfelhasználás 300 kg-os nagy rámájú bika táplálkozására

Ebben a fejezetben egy 300 kg-os nagy rámájú húsmarha bika (limousine, charolais) takarmány szükségletei kerülnek bemutatásra, napi kb 1300 gramm testtömeg gyarapodás mellett. Ezen értékek a későbbiekben felhasználhatóak a takarmányozás és alapanyagárak változásának megfigyelése során.

1 napi szárazanyag felvétel a feltételezés szerint 7,2 kg körüli lesz, melyből a nyers fehérje szükséglet 896 gramm/nap, a létfenntartás energia igénye (NEm) 26,1 MJ/nap, míg a napi gyarapodásé (NEg) 17,6 MJ/nap lesz. A kalcium igény 39 gramm/nap, a foszfor 23 gramm/nap.

Jelen példában a takarmányadag kukorica szilázsából, szénából, táp keverékből, kukoricából és napraforgóból állhat.

Tételezzük fel, hogy napi 12 kg kukorica szilázszt, és 1 kg lucerna szénát fogyasztanak az állataink. Ezen két komponens szárazanyag tartalma 4823 g, tehát még 2377 g szárazanyagú tápot fog elméletileg fogyasztani az állatunk ahhoz, hogy a szárazanyag felvétel igényét kielégítse. A tömegtakarmányok életfenntartó energia tartalma 31,58 MJ, ami bőségesen fedezi az állat létfenntartó hányadát (26,1MJ). A teljes adag tömeggyarapodási energia tartalma 35,05 MJ, amely a szükséges életfenntartó és súlygyarapodási energiaigényt fedezi.

A szilázs és széna által bevitethető fehérje mennyisége 538,21g, tehát a hizlalótáppal még 357,8g fehérjét kell biztosítanunk. A 2377g szárazanyagú táp 2,66kg normál tápot jelent. Tehát ahhoz, hogy a szárazanyag-felvétel figyelembevételével a fehérje szükségletet megoldjuk, 2,66kg 13,45%-os

fehérjetartalmú tápot kell összeállítanunk. Jelen esetben a receptúra a következőképpen néz ki: kukorica 80%, napraforgó 16%, premix 4%. (Muzsek, 2001)

3. Anyag és módszer

Az adatgyűjtés folyamata több lépésből állt. Székelyudvarhely közelében lévő farmok látogatásával és vezetőinek megkeresésével kezdődött 2022 januárjában és februárjában, hogy személyes kapcsolat is kialakuljon a gazdálkodókkal. Főbb kérdések és témakörök voltak a beszélgetések folyamán, hogy hogyan végzik munkájukat, mennyire nehéz ez a folyamat, mennyire gépesített, intenzív extenzív vagy félintenzív tartástechnológiát alkalmaznak és hogy férnek e hozzá romániai vagy európai uniós támogatásokhoz. Itt főként Aberdeen Angus fajtát tartó gazdaságok fordulnak elő, a gazdák bevallása szerint azért, mert ez egy szerényebb igényű fajta és könnyebb a tartása, jól bírja akár az extenzív akár a félintenzív tartásmódot. A meglátogatott farmok között főként kis és közepes méretű gazdaságok fordultak elő. Ilyen gazdaságok például:

- Rebo Angus Karpaten, Zeteváralján Hargita megye
- Oroszhegyi Ernő kisgazda, Fehéregyháza, Maros megye
- Aberdeen Angus Egyesület, Gyulakuta, Maros megye
- Black Angus Farm, Nyárádmagyarós, Cserefalva

A helyszíni terepszemlék és véleménykutatások után a Mezőgazdasági Kifizetési és Intervenciós Ügynökség (APIA) vált célponttá abban a reményben, hogy információkkal szolgálhatnak az elmúlt évek statisztikai adatairól: takarmány alapanyagákról, munkabékekről és a vágómarha felvásárlási árának alakulásáról, támogatásokról és kifizetésekről. Itt erősítették meg az információkat és az egyetemi évek alatt tanultakat, miszerint ezek az adatok a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium és a Román Országos Statisztikai Intézet adatbázisaiban vannak tárolva, melyeket a fent említett intézmények weboldalin publikáltak (<https://apia.org.ro/>, <https://www.madr.ro/>, <https://insse.ro/cms/>).

Az itt talált adatok feldolgozásával is tudtam elemezni az elmúlt 5 évre visszamenően a húsmarha tartással foglalkozó gazdák helyzetét Romániában és felkutatni az elkövetkező időszakra vonatkozó támogatásokat és lehetőségeket.

A statisztikai adatokat a Microsoft Excel program segítségével gyűjtöttem össze és rendeztem táblázatos formába, ezek után pedig grafikusan ábrázoltam őket.

4. Vizsgálati eredmények és értékelésük

4.1. Románia helyzete

A szarvasmarha hústermelés Romániában fontos szerepet játszik az ország mezőgazdasági és húsipari ágazataiban, és nagy hagyományokkal rendelkezik ez az állattenyésztési ágazat. Európa szinten is az egyik legnagyobb állománnyal rendelkezik, több mint 1,5 millió egyed található az országban. Az ország hústermelésének jelentős része exportra kerül a világ számos országába, ezek közül kiemelhetjük Olaszországot, Görögországot, Németországot és Spanyolországot.

A szarvasmarha hústermelése fontos része Románia gazdaságának, és kiváló minőségű szarvasmarha-hús termékekkel sikeresen versenyeznek a nemzetközi piacon.

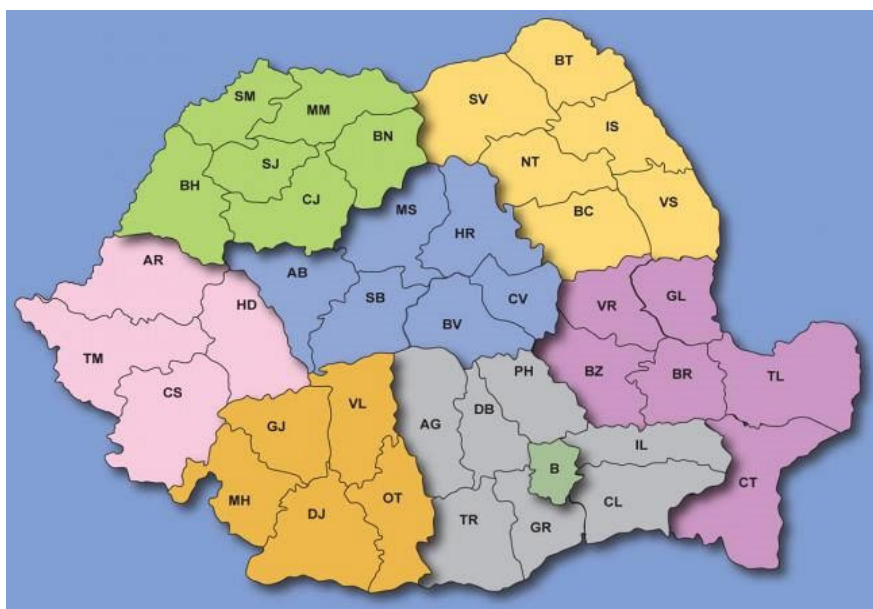
4.2. Románia gazdasági régiói

Románia 8 gazdasági régióra tagolódik. Ezek a régiók eltérő gazdasági, társadalmi és földrajzi jellemzőkkel rendelkeznek. A régiók gazdasági tevékenységei között szerepelnek a mezőgazdaság, az ipar, az energetika, az építőipar és a szolgáltatások. Ezen régiók közül az erdélyi régió 3-at foglal magában a Közép, Nyugat és Észak-nyugati régiót.

Táblázat 5: Románia megyéi és gazdasági régiói

ROMÁNIA MEGYÉI ÉS GAZDASÁGI RÉGIÓI							
1	Nord-Vest	Észak-Nyugat					
Jel	BH	SM	MM	SJ	CJ	BN	
Megye	Bihar	Szatmár	Máramaros	Szilágy	Kolozs	Beszterce-Naszód	
2	Vest	Nyugat					
Jel	AR	TM	HD	CS			
Megye	Arad	Temes	Hunyad	Krassó-Szörény			
3	Centru	Közép					
Jel	AB	SB	MS	BV	CV	HR	
Megye	Fehér	Szeben	Maros	Brassó	Kövászna	Hargita	
4	Sud-Vest	Dél-Nyugat					
Jel	MH	GJ	VL	DJ	OT		
Megye	Mehedinc	Gorj	Vâlcea	Dolj	Olt		
5	Sud	Dél					
Jel	AG	DB	PH	TR	GR	CL	IL
Megye	Argeş	Dâmboviţa	Prahova	Teleorman	Giurgiu	Călăraţi	Ialomiţa

ROMÁNIA MEGYÉI ÉS GAZDASÁGI RÉGIÓI - folytatás							
6	Ilfov						
Jel	IF						
Megye	Ilfov - Bukarest						
7	Nord-Est	Észak-Kelet					
Jel	SV	NT	BC	BT	IS	VS	
Megye	Suceava	Neamț	Bákó	Botșani	Iași	Vaslui	
8	Sud-Est	Dél-Kelet					
Jel	VR	GL	BZ	BR	TL	CT	
Megye	Vrance	Galați	Buzău	Brăila	Tulcea	Constanța	

Ábra 8: Románia megyéi és gazdasági régiói

4.3. Marhahúsfeldolgozás Romániában és Erdélyben

Romániában hús, főként a szarvasmarha hús feldolgozásának kimutatására az elmúlt 5 év statisztikai adatainak feldolgozása és összehasonlítása egy lehetséges metodológia, melyet az alábbi fejezet taglal. Ennek a fejezetnek a célja, hogy taglalja és rávilágítson a romániai marhahús feldolgozásának alakulására. A statisztikai adatok természetesen hivatalos vágópontokon levágott állatok adatait foglalják magukban.

Táblázat 6: Vágott egyedek száma és hasított test tömege Romániában

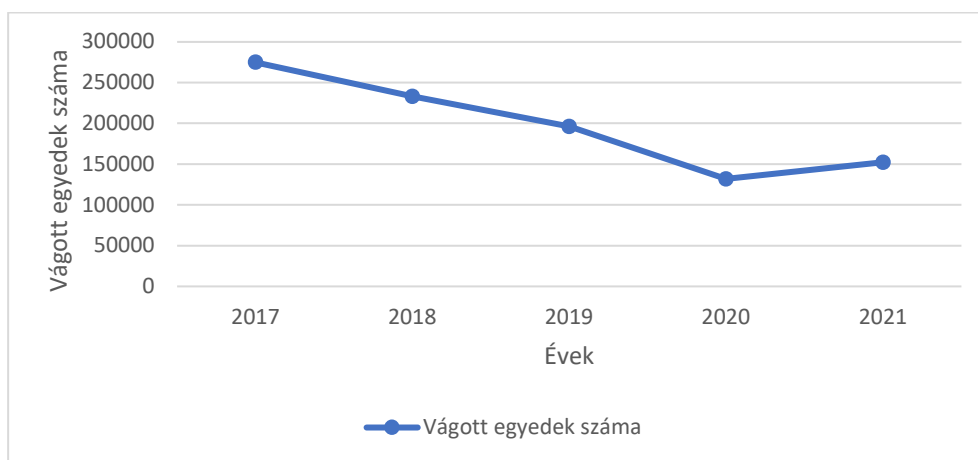
Forrás: Saját összeállítás – insee.ro alapján

Vágott egyedek száma és hasított test tömege Románia					
	2017	2018	2019	2020	2021
Vágott egyedek száma	274875	233142	196037	131906	152279
Hasított test tömege [t]	59141	49922	43536	32191	36198
Átlagos tömeg	215.16	214.13	222.08	244.05	237.71

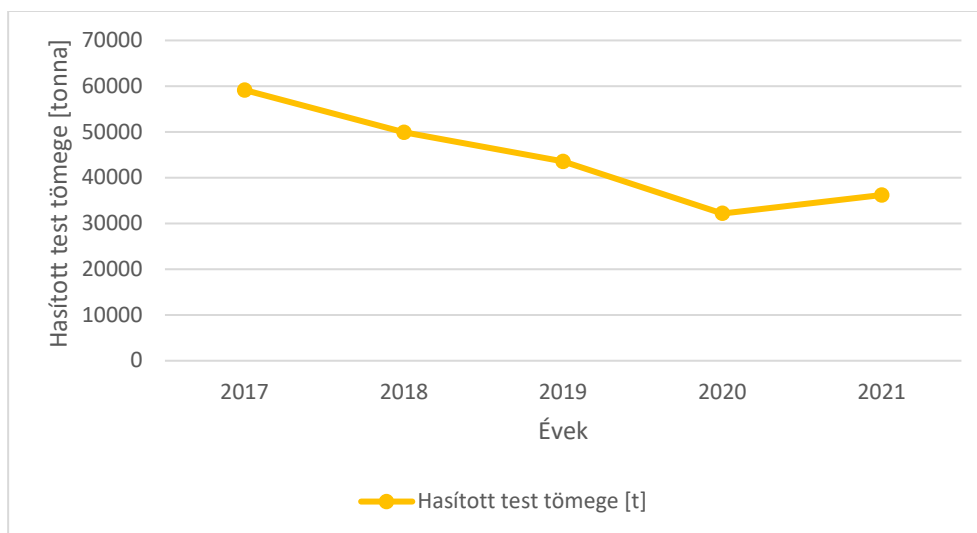
Táblázat 7: Vágott egyedek száma és hasított test tömege Erdélyben

Forrás: Saját összeállítás – insee.ro alapján

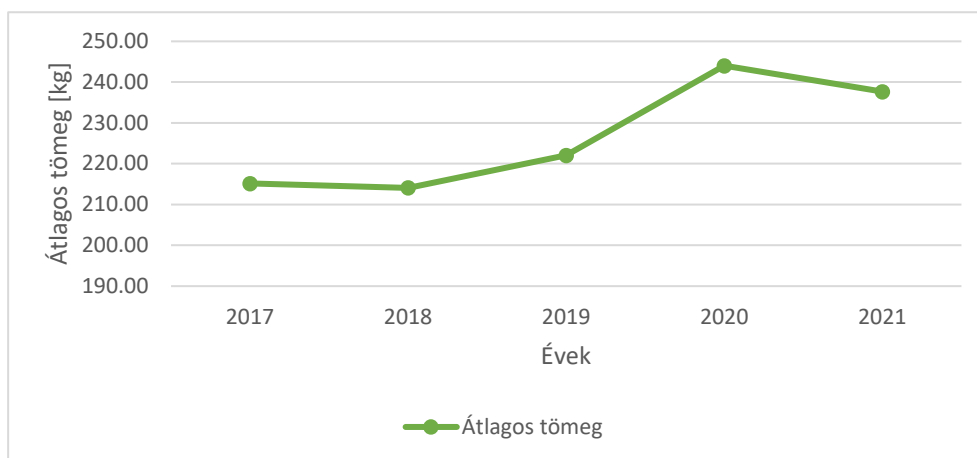
Vágott egyedek száma és hasított test tömege Erdély					
	2017	2018	2019	2020	2021
Vágott egyedek száma	47640	41339	37447	36129	43894
Hasított test tömege [t]	10573	9349	8828	8799	9511
Átlagos tömeg	221.94	226.15	235.75	243.54	216.68

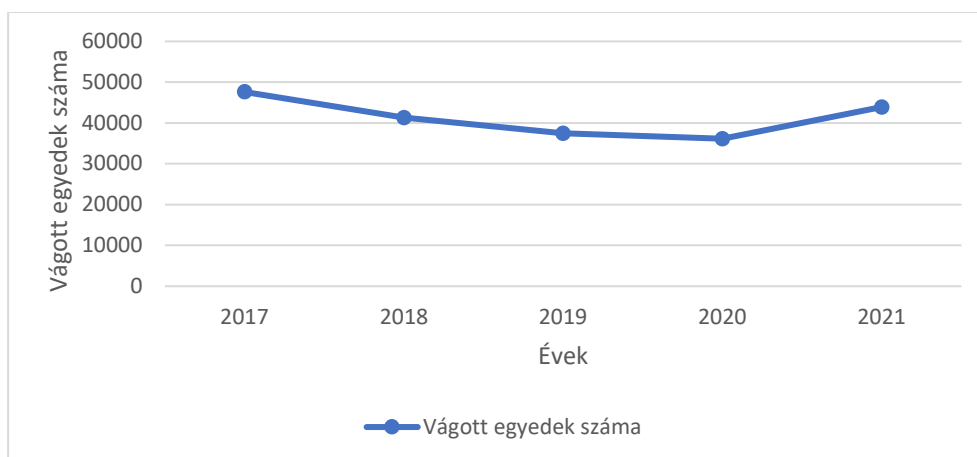
Ábra 9: Vágott egyedek számának változása 5 évre Románia szinten

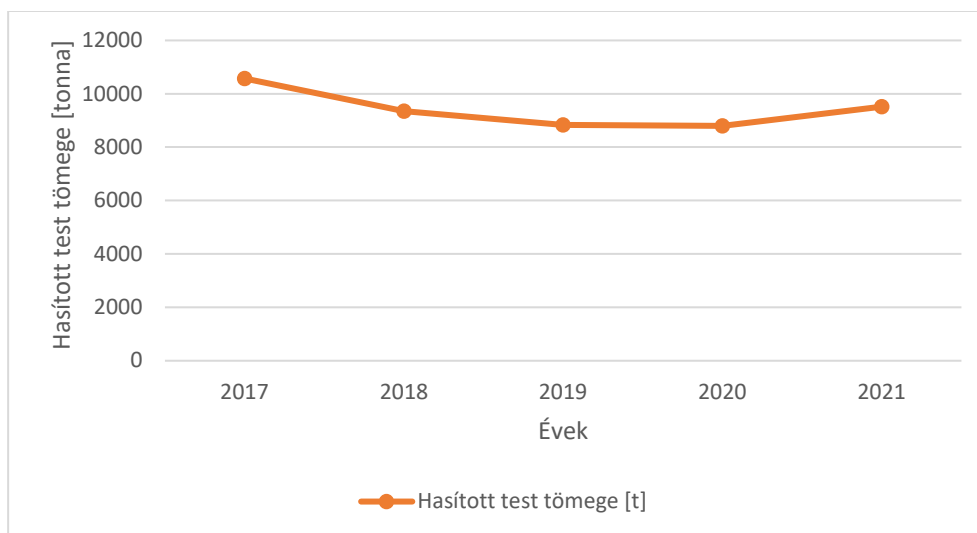
Ábra 10: Hasított test tömegének változása 5 évre Románia szinten

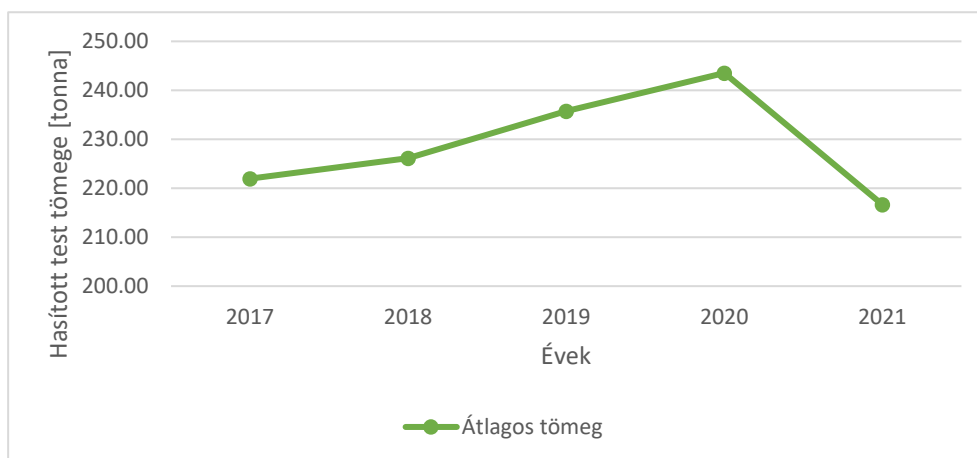
Ábra 11: Átlagos testtömeg változása 5 évre Románia szinten

Ábra 12: Vágott egyedek számának változása 5 évre Erdély szinten

Ábra 13: Hasított test tömegének változása 5 évre Erdély szinten

Ábra 14: Átlagos testtömeg változása 5 évre Erdély szinten

A fenti kimutatások azt mutatják, hogy Romániában az elmúlt néhány évben a szarvasmarha hústermelés csökkendő tendenciát mutat. Ez a csökkenő tendencia komoly problémákat okozhat a mezőgazdasági gazdaságban és a húsiparban.

Ennek a csökkenésnek több oka is lehet:

Az utóbbi években előforduló gazdasági nehézségek miatt a piaci ár nagyban befolyásolhatta, ami az állattenyésztőknek és a húsfeldolgozóknak is nehézségeket okozhatott.

Az éghajlatváltozás és a nagyméretű erdőirtás is hatással lehet a szarvasmarha tenyésztésre.

Továbbá az elmúlt években a szarvasmarhák egészségügyi problémái növekedtek, főként a láb- és szájbetegségek miatt.

A szarvasmarha-tenyésztés és hústermelés költségei is növekedtek az elmúlt években, amely az állattenyésztők költségeit is növelte, ezáltal eltántorítva a gazdákat a nagyobb beruházások elindítására.

Egy enyhébb viszont nem elhanyagolható ok lehet a közömbösség a szarvasmarha húsa iránt, napjainkban rengeteg ember elutasítja a húsfogyasztást, amely a szarvasmarha hús keresletének csökkenéséhez vezethet.

Tehát a fent említett okok vezethettek a szarvasmarhahús termelés csökkenésére, ezen problémák megoldására a hatóságoknak és az állattenyésztőknek megoldásokat kell találniuk, melyek növelhetik a szarvasmarha tenyésztés és a hústermelés hatékonyságát és termelékenységét. Ez segíthet abban, hogy Románia továbbra is erős pozícióban maradjon a szarvasmarha-hús termelés és export terén.

4.4. Marhahúselőállítás költségeinek elemzése

Az alábbi táblázatban láthatjuk összefoglalva a meglátogatott farmokon összegyűjtött információk alapján összeállított költségviszonyokat az eladások és a beszerzett alapanyagok, munkagépek és kezelési költségek alapján.

Táblázat 8: Napi átlagfogyasztás és költségek
Forrás: Saját összeállítás - (acbcr.ro, 2023) alapján

Alaptakarmányok	Napi átlagfogyasztás [kg/egyed/nap]	Kilógrammonkénti ár [RON/kg]	Költségek [RON/egyed/nap]
Szemes kukorica	1.3	1.52	1.98
Árpa	1.1	1.55	1.71
Kukoriza szilázs	12	0.3	3.60
Árpa szalma	2.5	0.6	1.50
Lucernaszéna	2	0.35	0.70
Só	0.1	3.5	0.35
Összesen	19		9.83
Üzemanyag, Közmű, Alkalmazottak bérei, Kezelések			2.5
Mindösszesen			12.33

4.5. Alapanyagárak időrendi elemzése (2017-2022)

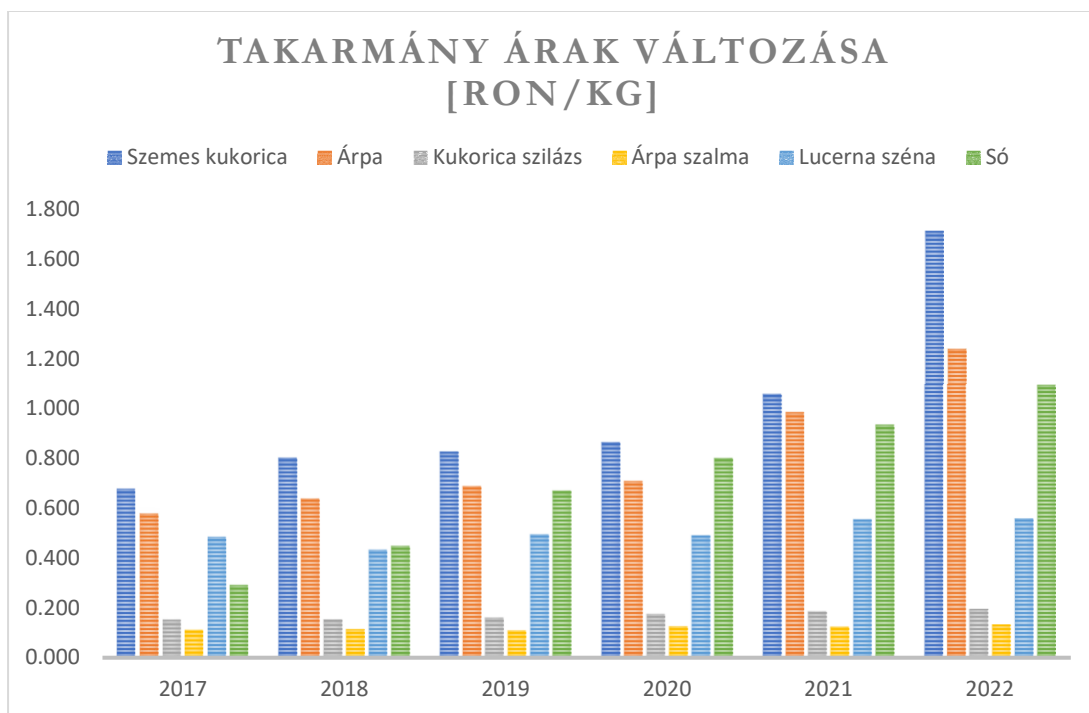
Az alábbi fejezetben meglátogatott farmokon kapott információkat összegezve és átlagolva táblázatos formába foglalva látjuk a romániai pénzügyintézet által kiadott átlagos termékárakat és a valós árak közti különbségeket. A termékek árainak változását láthatjuk a 2017 – 2022 es 6 éves periódusban és ezek változásait grafikus formában.

Táblázat 9: Átlagárak romániai adó és pénzügyhivatal kimutatásai alapján

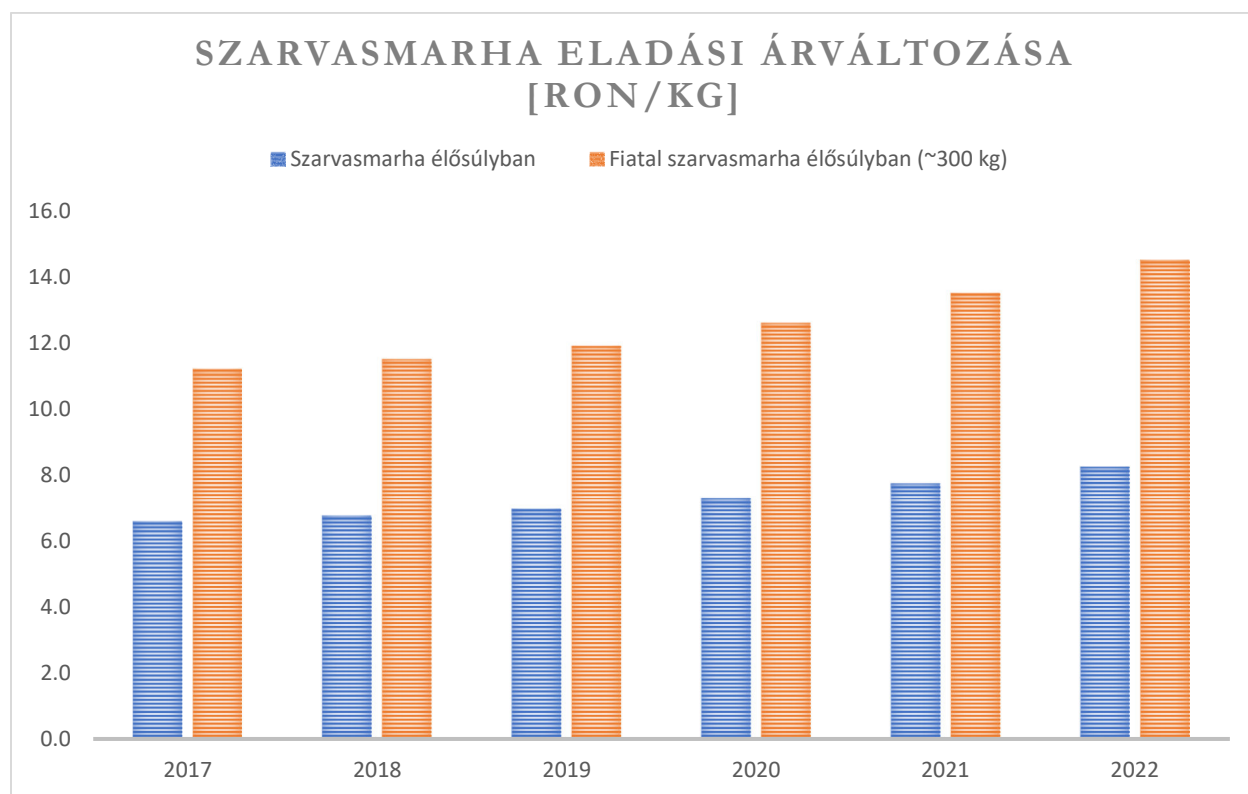
Átlagárak RON/kg (ANAF)							
Termék	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Szemes kukorica	0.55	0.57	0.71	0.62	0.73	0.85	1.35
Árpa	0.52	0.54	0.68	0.68	0.7	0.75	1.25
Kukorica szilázs	0.17	0.17	0.17	0.18	0.18	0.18	0.18
Árpa szalma	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Lucerna széna	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Só	0.2	0.2	0.4	0.4	0.6	0.8	0.9
Szarvasmarha élősúlyban	3.5	3.5	4	4	4	4	6
Fiatall szarvasmarha élősúlyban (~300 kg)	7	7	8	8	8	8	13

Táblázat 10: Átlagárak a meglátogatott farmok információi alapján

Termelőktől összegyűjtött átlagárak RON/kg						
Termék/Év	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Szemes kukorica	0.679	0.804	0.828	0.865	1.059	1.713
Árpa	0.58	0.64	0.69	0.71	0.987	1.24
Kukorica szilázs	0.153	0.157	0.164	0.178	0.189	0.2
Árpa szalma	0.11	0.118	0.113	0.129	0.128	0.137
Lucerna széna	0.486	0.435	0.497	0.493	0.557	0.563
Só	0.294	0.451	0.672	0.803	0.937	1.096
Szarvasmarha élősúlyban	6.6	6.8	7.0	7.3	7.8	8.3
Fiatall szarvasmarha élősúlyban (~300 kg)	11.2	11.5	11.9	12.6	13.5	14.5

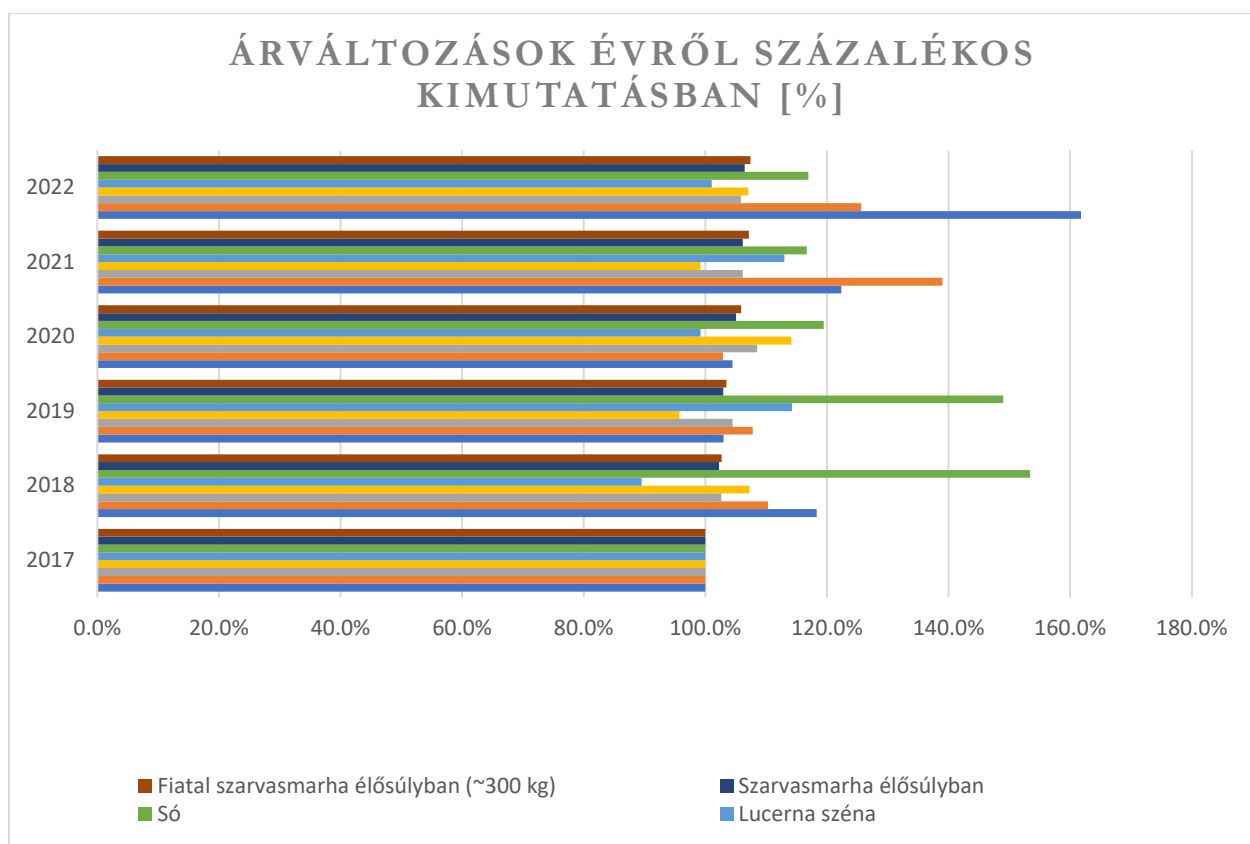
Ábra 15: Takarmányárak váltakozása 2017-2022

Ábra 16: Szarvasmarha élő súlyban való eladási árának változása 2017-2022

Táblázat 11: Átlagárak növekedése az előző évhez viszonyítva alapul véve a 2017 es értékeket

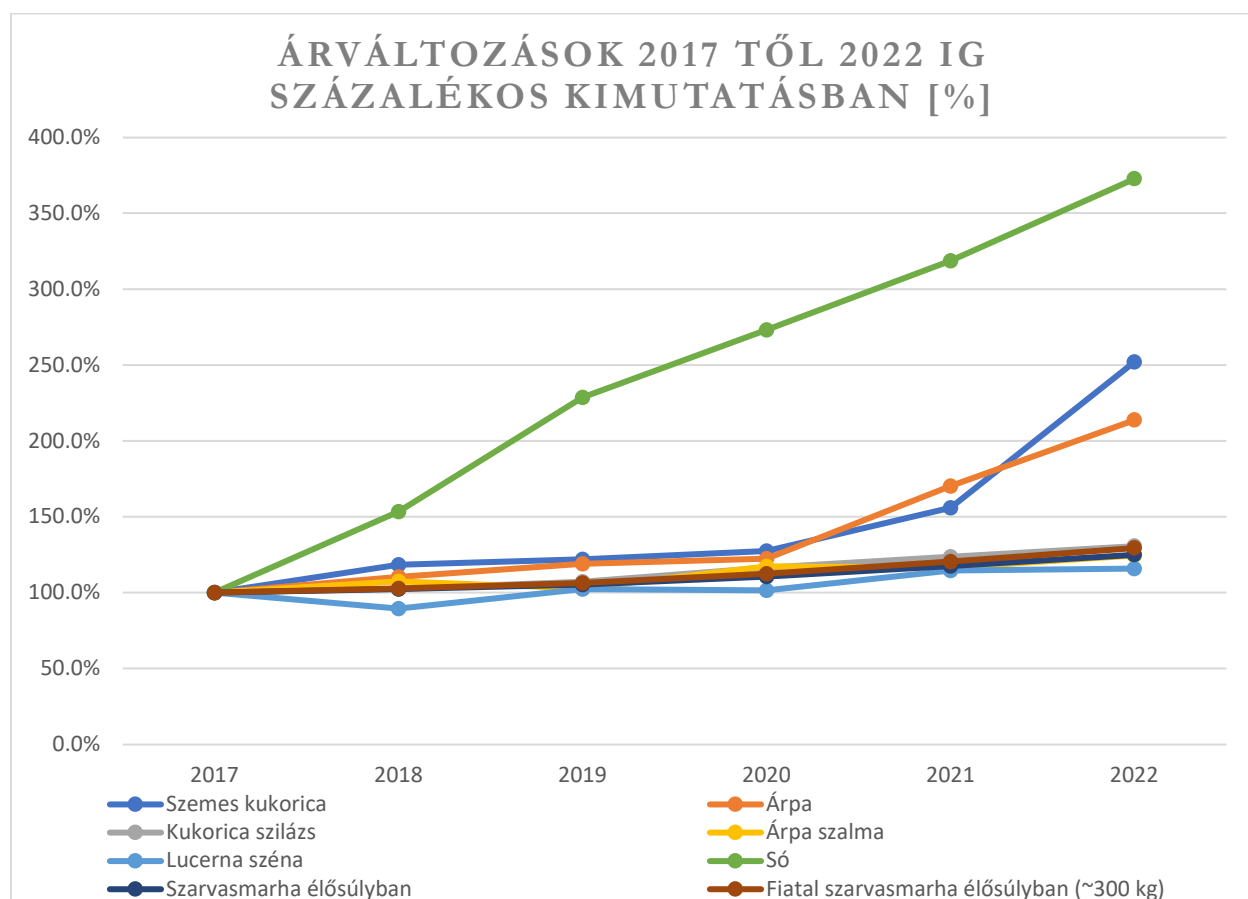
	Termelőkől összegyűjtött átlagárak növekedése az előző évhez viszonyítva					
Termék/Év	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Szemes kukorica	100.0%	118.3%	103.0%	104.5%	122.4%	161.8%
Árpa	100.0%	110.34%	107.81%	102.90%	139.01%	125.63%
Kukorica szilázs	100.0%	102.61%	104.46%	108.54%	106.18%	105.82%
Árpa szalma	100.0%	107.27%	95.76%	114.16%	99.2%	107.03%
Lucerna széna	100.0%	89.51%	114.25%	99.20%	112.98%	101.08%
Só	100.0%	153.40%	149.00%	119.49%	116.69%	116.97%
Szarvasmarha élősúlyban	100.0%	102.27%	102.96%	105.04%	106.16%	106.45%
Fiatalszarvasmarha élősúlyban (~300 kg)	100.0%	102.68%	103.48%	105.88%	107.14%	107.41%

Ábra 17: Árváltozások évről-évre az előző évhez viszonyítva

Táblázat 12: Átlagárak növekedése a 2017-es évhez viszonyítva

	Termelőktől összegyűjtött átlagárak növekedése a 2017-es évhez viszonyítva					
Termék/Év	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Szemes kukorica	100.0%	118.3%	121.9%	127.3%	155.8%	252.1%
Árpa	100.0%	110.3%	119.0%	122.4%	170.2%	213.8%
Kukorica szilázs	100.0%	102.6%	107.2%	116.3%	123.5%	130.7%
Árpa szalma	100.0%	107.3%	102.7%	117.3%	116.4%	124.5%
Lucerna széna	100.0%	89.5%	102.3%	101.4%	114.6%	115.8%
Só	100.0%	153.4%	228.6%	273.1%	318.7%	372.8%
Szarvasmarha élősúlyban	100.0%	102.3%	105.3%	110.6%	117.4%	125.0%
Fiatál szarvasmarha élősúlyban (~300 kg)	100.0%	102.7%	106.3%	112.5%	120.5%	129.5%

Ábra 18: Árak növekedési tendenciája 2017-es évhez képest

A fent látható kimutatásokból arra lehetünk figyelmesek, hogy a szarvasmarha eladási árának növekedése messzemenően alul marad a takarmányozáshoz szükséges alapanyag árak folyamatos emelkedéséhez képest. A vágómarha felvásárlási árak a 2017-es bázisnak tekintett évhez képest csak 25-29.5%-kal emelkedtek, míg az abraktakarmány alapját képező árpa ára bőven megduplázódott (2,138-szoros), a szemeskukorica pedig több mint két és félszeres (2,521-szeres) áron volt beszerezhető a 2022-es évben. Az egyéb takarmány összetevők drágulása is meghaladta vágómarha felvásárlási árakat a lucernaszéna kivételével, ahol 15,8%-os emelkedést figyelhetünk meg, ugyanakkor például a nyalósó költsége 3,728-szorosra növekedett a hat év távlatában. Mindez rossz hatással van a gazdák bevételire és a visszajelzéseik és a kimutatásokban látható értékek alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy nagy szükség van a húsmarha tenyésztő farmoknak és gazdáknak az állami vagy uniós támogatásokra, ahhoz, hogy fenn tudják tartani termelő képességüket és fenn tudják tartani magukat.

5. Támogatások és lehetőségek Romániában

Románia támogatások terén főként az Európai Unió forrásaira támaszkodik, melyek a közös agrárpolitika keretén belül szerveződnek meg.

5.1. A szarvasmarha hústermelést elősegítő közvetlen kifizetést feltételező támogatások a közös agrárpolitikai támogatások keretén belül

Az Európai Unió közös agrárpolitikája (KAP - Common Agricultural Policy, CAP) az Európai Unió agrár- és élelmiszeripari politikájának keretrendszerét jelenti. A közös agrárpolitika célja, hogy biztosítsa az európai mezőgazdaság fenntarthatóságát, versenyképességét, valamint az élelmiszerbiztonságot és a minőséget az Európai unión belül.

A Közös agrárpolitika elsődleges célja a mezőgazdasági termelők támogatása, az élelmiszer-termelés ösztönzése, a vidéki területek fejlesztése és a környezetvédelem elősegítése. Ennek érdekében a közös agrárpolitika számos finanszírozási eszközt biztosít, például közvetlen támogatásokat, beruházási támogatásokat, piaci intervenciókat és az élelmiszeripar fejlesztésére irányuló intézkedéseket.

A közös agrárpolitika jelenlegi költségvetése az Európai Unió teljes költségvetésének körülbelül 35 %-át teszi ki. Az Európai unión belül az egyes tagállamoknak agrártámogatásokat folyósítanak, amelyek az adott ország mezőgazdasági szektorának sajátosságaitól függenek.

A Európai agrárpolitika két pillére támaszkodik. Az első pillér a közvetlen kifizetésekben nyilvánul meg, a terület és állatállomány függvényében, míg a második pillér a vidékfejlesztést, a farmfejlesztést, a vidéki munkahelyteremtést és a jövedelemdiverzifikálást szolgáló forráselosztást tartalmazza, hétéves ciklusokra lebontva.

A közös agrárpolitikai célkitűzések eléréséhez vezető módokat és eszközöket az uniós tagállamok az Európai Bizottság jóváhagyásával ugyan, de saját agrár- és vidékfejlesztési stratégiáikban határozzák meg. Romániának a hazai mezőgazdasági termelők támogatására és a vidéki térségek felzárkóztatására, erősítésére a 2023-2027-es tervezési időszak alatt 15,8 milliárd euró áll rendelkezésre. Ezt az összeget a 2014-2020-as Országos Vidékfejlesztési Terv (PNDR) folytatásaként – a Nemzeti Stratégiai Tervben (PNS) rögzített közvetlen kifizetések és vidékfejlesztési intézkedések mentén használják fel a kedvezményezettek (gazdálkodók, vidéki vállalkozások, LEADER-közösségek, önkormányzatok). (Falugazdász-hálózat, 2023)

5.1.1. Fiatal hízómarha jólétét szolgáló intézkedés (Falugazdász-hálózat, 2023)

A mezőgazdasági termelők támogatást kapnak az olyan állatjóléti kötelezettségvállalások végrehajtásában, amelyek túlmutatnak a nemzeti és európai jogszabályokból eredő vonatkozó kötelező előírásokon. Ez a támogatás a magasabb szintű állatjóléti intézkedések alkalmazásából eredő többletköltségek és bevételkiesés fedezésére szolgál. A beavatkozás a fiatal hízómarhákra vonatkozik.

A magasabb szintű szabványokon túlmutató egyedi követelmények:

- az istállóban történő tartási időszak alatt minden egyes állat számára kijelölt hasznos hely legalább 15%-kal történő növelése;
- az istálló pihenőhelyének nagyobb kényelemben való fenntartása az alom minimális mennyiségének 50%-os növelésével, 2 kg/fő/napról 3 kg/fő/napra.

5.1.1.1. Speciális követelmények

- az évi maximális felhalmozott állomány legtöbb 5000 fiatal hízó szarvasmarha lehet;
- a támogatásra jogosult állományt a vágásra való leszállítás időpontjáig kell tartani, legalább 6 hónapig;
- engedélyezett vágóhidra történő szállításkor az élősúlya legalább 450 kg/egyed.

5.1.1.2. Kedvezményezettek

- állattenyésztők, akik az aktív mezőgazdasági termelők kategóriájába tartoznak;
- egészségügyi-állatorvosi szempontból engedélyezett/nyilvántartásba vett állattartó gazdaság tulajdonosa, és ezen program keretében támogatást kér a fiatal hízó szarvasmarha számára.

5.1.1.3. Becsült teljes éves támogatás

- az istállóban az egyes állatok számára elkülönített hasznos terület legalább 15%-kal történő növelésére a félintenzív és intenzív tartásban: 98,71 euró/SZÁ;
- fokozott kényelmi feltételek biztosítása az állatok pihenőhelyén: 10,81 euró/SZÁ.

A csomagban elérhető teljes támogatás: 109,52 euró/SZÁ.

5.1.2. Termeléshez kötött jövedelemtámogatás (Falugazdász-hálózat, 2023)

5.1.2.1. Kritériumok

A támogatásban azok a Románia területén mezőgazdasági tevékenységet folytató aktív mezőgazdasági termelők, szarvasmarha-tenyésztők részesülnek, akik megfelelnek az alábbi támogathatósági feltételeknek:

- legalább 10, de legfeljebb 250 darab felnőtt húsmarha/kedvezményezett állatból álló állományuk van az ANSVSA (Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Animalelor – Országos Állategészségügyi és élelmiszerbiztonsági Hatóság) kóddal rendelkező gazdaságokban;
- azok a kérelmezők, akiknek az állománya több mint 250 darab kifejlett húsmarha bikából áll, részesülnek a legfeljebb 250 darab húsmarha bika szintjén számított SCZ- kedvezményben (SCZ – termeléshez kötött uniós állattenyésztési támogatás);
- a húshasznú tehenek és a húshasznú keresztezett tehenek, amennyiben 48 hónapos korukig nem rendelkeznek RNE-ben (Nemzeti Elektronikus Rendszer) és a törzskönyvi adatbázisban nyilvántartott utóddal, nem részesülnek termeléshez kötött állattenyésztési támogatásban a teljes tartási időszakban;
- a húshasznú tehenek és a húshasznú keresztezett tehenek, ha az elmúlt 24 hónapban nem volt RNE-ben jegyzett utódjuk és nem szerepeltek a törzskönyvi adatbázisban, nem részesülnek termeléshez kötött állattenyésztési támogatásban a teljes tartási időszakban;
- az ANSVSA-kóddal rendelkező gazdaságban lévő állatok, amelyekre a kedvezményezett SCZ-t igényel, húsmarhák esetében legfeljebb 12 évesek, húsbikák esetében pedig legfeljebb 6 évesek lehetnek;
- az ANSVSA-kóddal ellátott egyéni gazdaságnyilvántartás kitöltése és frissítése a módosított és kiegészített 429/2016/EU rendelet rendelkezéseivel összhangban;
- azokat az állatokat, amelyekre az SCZ-t igénylik, az egységes támogatási kérelem benyújtásának határidőjétől számított 4 hónapot, a tartási időszak alatt szankciómentesen, a kérelemben említett ANSVSA-kóddal rendelkező gazdaság(ok)ban kell tartani;
- az állatállományt, amelyre az SCZ-t igénylik, az egységes támogatási kérelem benyújtásának napján, de legkésőbb a megtartási időszak első napján azonosítani kell és be kell jegyezni a nemzeti mezőgazdasági egységek nyilvántartásába;

- a húsmarhákat, amelyek után SCZ-t igényelnek, be kell jegyezni/be kell jegyeztetni a fajta törzskönyvébe, fő vagy kiegészítő szekcióba, és a húsmarha bikákat, amelyek után SCZ-t igényelnek, be kell jegyezni a fajta törzskönyvébe, fő szekcióba;

A 2023-2027 közötti időszakra a támogatandó állomány tervezett nagysága 80 000 állat, a tervezett indikatív összeg 279 euró/egyed. Az állomány nagyság meghatározásakor figyelembe vették a 2015-2020-as programozási időszakban kifizetett állományok elemzését. A becsült maximális indikatív összeg 383,8 euró/egyed, amelynél figyelembe vették a piaci árak ingadozása és a megnövekedett termelési költségek miatti állománycsökkenés feltételezését. Becsült minimális indikatív összeg 190,82 EUR/egyed, amelynél figyelembe vették az állatállomány lehetséges növekedését.

5.1.3. Beruházások az állattenyésztési ágazatban (Falugazdász-hálózat, 2023)

5.1.3.1. Kedvezményezettek

- mezőgazdasági termelők, kivéve a fizikai személyeket;
- a mezőgazdasági szövetkezetek és a mezőgazdasági termelői tagok érdekeit szolgáló szövetkezetek;
- a hatályos nemzeti jogszabályok alapján létrehozott és a MADR (Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium) által elismert, a tagok érdekeit szolgáló termelői csoportok és szervezetek;

5.1.3.2. Támogathatósági feltételek

- a pályázó a támogatási kérelem benyújtását megelőzően szerepel az APIA (Mezőgazdasági Intervenciók és Kifizetési Ügynökség) /ANSVSA rendszerben (adott esetben) azzal a gazdasági tevékenységformával, amelyre a beavatkozás keretében támogatást kér;
- a beruházás gazdasági életképességét a műszaki és gazdasági dokumentáció alapján kell igazolni;
- a beruházást olyan mezőgazdasági üzemben kell végrehajtani, amelynek gazdasági mérete legalább 12 000 EUR SO;
- a kérelmezőnek bizonyítania kell, hogy a beruházás társfinanszírozott;
- a beruházás megfelel a projektre vonatkozó hatályos nemzeti jogszabályok rendelkezéseinek;
- a beruházásnak meg kell felelnie a hatályos kötelező előírásoknak;

- a feldolgozást/tárolást/kondicionálást javasló projektek esetében a feldolgozandó/tárolandó/kondicionálandó mezőgazdasági termékek legalább 50 %-ának a saját gazdaságból és/vagy a tagok gazdaságaiból kell származnia (társulási formák esetében);
- ha a projekt a takarmánynövényekhez használt, a gazdaságon belüli öntözőberendezésekbe történő beruházásokat irányoz elő, azok csak akkor támogathatók, ha megfelelnek a 2115/2021/EU rendelet 74. cikkelyében meghatározott feltételeknek, és a projekt szintjén bizonyított, hogy:
- az előzetes értékelés alapján a beruházás legalább 10%-os lehetséges vízmegtakarítást biztosít;
- amennyiben a beruházás olyan felszín alatti vagy felszíni víztesteket érint, amelyeket a megfelelő vízgyűjtő-gazdálkodási tervben vízmennyiségi okokból nem kielégítőnek minősítettek, a vízfelhasználás tényleges csökkenése az a) pontban meghatározott potenciális megtakarítás legalább 50 %-ával vagy (adott esetben) az illetékes hatóság által meghatározott százalékos arálynak megfelelően történik, hozzájárulva e víztestek jó állapotának eléréséhez;

5.1.3.3. Nem anyagi eszközökbe történő befektetések a következőkre vonatkozóan

- minőségirányítási és élelmiszerbiztonsági rendszerek szervezése és végrehajtása, amennyiben a projekt tárgyi beruházásaihoz kapcsolódnak;
- technológiák (know-how), szabadalmak és licencek beszerzése a projekt megvalósításának előkészítése érdekében;
- a projekt műszaki-gazdasági dokumentációjában szükségesnek ítélt szoftverek beszerzése;
- az előállított termékek forgalmazása stb.;

5.1.3.4. Egyedi nem támogatható költségek

- földterület és épületek vásárlása;
- állatok vásárlása;
- lakások építése és korszerűsítése;
- mezőgazdasági termelési jogok, támogatási jogosultságok, állatállomány vásárlása;
- mezőgazdasági kultúrák fenntartásával kapcsolatos kiadások;
- azok a kiadások, amelyekre a termelői szervezetek a FEGA OP-hoz (FEGA - Európai Mezőgazdasági Garanciaalap, OP - termelői szervezet) nyújtottak be kérelmet;

Az állami támogatás maximális értéke 2 000 000 EUR/projekt, a kizárólag mezőgazdasági gépek és berendezések beszerzésére irányuló projektek esetében pedig 300 000 EUR/projekt. A vissza nem térítendő állami támogatás intenzitása a projektenként támogatható költségekhez kapcsolódik, és legfeljebb a támogatható költségek 65%-a lehet.

5.1.4. A biztosítási díjak fizetéséhez való pénzügyi hozzájárulás (Falugazdász-hálózat, 2023)

5.1.4.1. Támogatható kedvezményezettek:

A PNS külön szakaszában meghatározott aktív mezőgazdasági termelők.

5.1.4.2. Támogathatósági feltételek:

- a mezőgazdasági termelő mezőgazdasági termelésre vonatkozó biztosítási szerződést kötött, és a biztosítási díjat a szerződésben meghatározott összegben teljes egészében megfizette;
- a biztosítási szerződés legalább az egyik elfogadható kockázatra kiterjed;
- a biztosítási szerződés a mezőgazdasági termelő éves átlagtermelésének legalább 20%-át meghaladó veszteségekre nyújt fedezetet. E jogosultsági feltétel alkalmazásának részleteit a vesztéségtérítésről szóló rész tartalmazza;
- a biztosítási szerződésnek rendelkeznie kell a veszteségek kiszámításának módjáról, vagy a mezőgazdasági termelő elszámolásai és a biztosító műszaki szakértelme alapján a kár megállapításakor, vagy indexek alapján;
- a biztosítási szerződésnek rendelkezéseket kell tartalmaznia a túlkompensáció elkerülésére;

5.1.4.3. Nem támogatható kiadások:

- a bortermelésre vagy a gyümölcs- és zöldségágazatra vonatkozó biztosítási szerződések azon mezőgazdasági termelők számára, akik az ágazati egyedi intervenció által támogatott termelői szervezetek tagjai;
- kiegészítő díjak olyan biztosítási szerződések céltartalékai esetében, amelyek nem támogatható kockázatokra és/vagy 20%-nál kisebb veszteségekre is fedezetet nyújtanak;
- az állami intézmények rendszereiben (IACS, Registrul Agricol, etc) meghatározott területeket meghaladó biztosítási területkülönbségekhez kapcsolódó biztosítási díjak;

A vissza nem térítendő állami támogatás a támogatható költségek 50%-át teszi ki.

A fent felsorolt Európai Unió Közös Agrárpolitikán belüli támogatásokon kívül, Románia számos nemzeti mezőgazdasági programmal rendelkezik, amelyek célja a helyi mezőgazdasági termelők támogatása és vidéki területek fejlesztése, néhány példa ezekre:

1. Nemzeti mezőgazdasági program: Ez a program célja a mezőgazdasági termelők támogatása az ágazatban való versenyképességük javítása érdekében. A program támogatást nyújt a mezőgazdasági termelőknek a termelés, a feldolgozás és az értékesítés minden szakaszában.
2. Ifjúsági mezőgazdasági program: A program célja a fiatal mezőgazdasági termelők támogatása, hogy elősegítsék a fiatalok bekapcsolódását a mezőgazdasági ágazatba és biztosítsák a vidéki területek gazdasági fejlődését.
3. Támogatás a kis- és középvállalkozásoknak: Ez a program olyan kis- és középvállalkozásokat támogat, amelyek vidéki területeken működnek. A program célja, hogy elősegítse az ilyen vállalkozások növekedését és fejlődését a mezőgazdasági ágazatban.
4. Agrár-környezetvédelmi program: A program célja a mezőgazdasági termelők támogatása a környezetvédelmi szabályozások betartásában és a fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok alkalmazásában.
5. Termelési Diverzifikációs program: Ez a program olyan mezőgazdasági termelőket támogat, akik a hagyományos mezőgazdasági termelés mellett különféle termékeket, például mézet, gyümölcsöt vagy szőlőt is termelnek.

5.2. Összefoglalás a konkrét támogatások értékéről

Táblázat 13: Termeléshez kötött jövedelemtámogatás
Forrás: Saját összeállítás – (acbcr.ro, 2023) alapján

Termeléshez kötött jövedelemtámogatás	
Év	Támogatás mértéke [millió euró]
2023	22320
2024	22588
2025	22945.6
2026	22213.6
2027	23839.2
Összesen	113906.4

Táblázat 14: Fiatal hízómarha jólétét szolgáló intézkedés
Forrás: Saját összeállítás – (acbcr.ro, 2023) alapján

Fiatal hízómarha jólétét szolgáló intézkedés	
Év	Támogatás mértéke [millió euró]
2023	21027.84
2024	21027.84
2025	21027.84
2026	21027.84
2027	21027.84
Összesen	105139.2

6. Következtetések és javaslatok

6.1. A szarvasmarha hús előállítási és eladási ára Romániában a 2022-es évben

Romániában az árak változóak és függenek a termékek minőségétől, a helyi kereslet-kínálat viszonyoktól és az évszakoktól is. Átlagosan elmondható, hogy Romániában a marhahús ára az európai átlagnál alacsonyabb, de az árak változhatnak az ország különböző régióiban és a boltokban is. A friss marhahús ára általában 20 – 40 lej között mozog kilogrammonként, ami körülbelül 3 – 6 eurónak felel meg. Az árak azonban eltérnek a különböző vágási módok, valamint a marha fajtája és életkora szerint is.

Az egy kilogramm marhahús előállítási ára nagymértékben függ a termelési körülményektől, az élelmiszeripari trendektől, valamint a helyi és globális gazdasági környezettől. A következő tényezők határozzák meg az előállítási költséget:

- Takarmányozás: Az állatok takarmányozása jelentős költséget jelent, és az árak függenek a takarmányok áráról és minőségéről.
- Állatorvosi költségek: Az állatok egészsége és az állatorvosi ellátásuk költségei szintén befolyásolják az előállítási költségeket.
- Szállítási költségek: Az állatok szállítása, az élelmiszeripari feldolgozóba való szállítása és az értékesítési pontokba történő szállítása is költségekkel jár.
- Munkaerő költségek: Az állattartás, az állatok takarmányozása és gondozása, valamint az állatok feldolgozása és csomagolása mind munkaigényes tevékenységek, amelyek magas munkaerő költségeket jelentenek.

Különböző internetes források szerint egyes régiókban is különböző a húsmarha ára, a vágott test kilónkénti ára akár régióként is változhat, ahol nagyobb a kínálat ott kisebb az érték, tehát a nyugati régióban Arad megyében 30 lej/kilogramm a vágott test kilónkénti ára, míg a délkeleti régióban pedig 25 lej/kilogramm.

Táblázat 15: 2021-ben levágott szarvasmarhák száma és tömege

Forrás: (insec.ro, 2023)

Vágott szarvasmarha 2021			
Fejlesztési régió		Vágott egyedek száma	Hasított test tömege [t]
1	Országos	152279	36198
2	Észak-Kelet	66731	16519
3	Dél-Kelet	9883	2185
4	Dél	19909	5057
5	Dél-nyugat	11862	2926
6	Nyugat	11431	1665
7	Észak-nyugat	15507	3303
8	Közép	16956	4543

Az alábbi táblázatban láthatóak egy vágóhíd élő súlyban meghatározott árai , Angus, Limousin és Fehér -kék Belga bikákra.

Táblázat 16: 1 kilogramm marhahús ára élősúlyban
Forrás: Saját összeállítás – (agrointel.ro, 2023) alapján

kg	Angus / Limousin	kg	Fehér-kék Belga
80-100	15.5	90-100	20.5
105-115	15	105-115	18.5
120-160	14.5	120-140	17
165-200	13.5	145-160	15.5
205-250	11	165-200	15
255-400	10	210-250	13
>600	8		

A fent bemutatott árak és csökkenő piaci statisztikák mutatói, arra engednek következtetni, hogy jelenleg a húsmarha tenyésztés nem a legvonzóbb mezőgazdasági ágazatok közé tartozik. Ezeket alátámasztja az Aberdeen Angus Románia és a Húsmarha tenyésztők szövetségének 2022-es Mezőgazdasági és vidékfejlesztési osztályhoz szóló kérelme is, melyben a szövetség képviselői rávilágítottak a Covid és az Ukrajnai helyzet káros hatásaira. Az ő elemzéseik és számításaik szerint jelenleg a marhahús előállítási költsége nagyobb, mint az eladási ár és a hatalmas farmok, amelyek az Európai unión belül is kifejezetten nagy egyedszámmal rendelkeznek a csőd szélére kerülhetnek. Az egyesületek képviselői szerint Romániában tenyésztik a legtöbbet Aberdeen Angus fajtából az Európai Unió szintjén, melyek száma 120000 példányt is meghaladja és több, mint 1500 gazdaságot érint, melyek állami támogatás nélkül kénytelenek lesznek felszámolni tevékenységeiket.

7. Összefoglalás

A szakdolgozat célja volt a romániai húsmarha tartás gazdasági vizsgálata.

A dolgozat első felében betekinttem a húsmarha tartás fortélyaiba és szakmai rejtélyeibe, hogy a marhahúselőállítás feltételeiről egy átfogó képet kapjak.

Szakdolgozatomban áttekintettem a húsmarhatartás feltételit, formáit, fontosnak tartottam kiemelni a legelterjedtebb húsfajtákat és azok tulajdonságait.

A különböző marhatartási technológiák vizsgálatával megállapíthattam, hogy az intenzív keretek között folytatott marhatartás, a környezetre nagymértékű megterhelést jelent, amely negatív externáliát jelent a társadalom számára is. Kutatásom során viszont szembesülhettem azzal a ténnyel, hogy a romániai marhatartó gazdák főként az extenzív és ökológiai tartásmód mellett állnak, amely környezeti szempontból is a legjobb megoldást jelenti.

A kutatás folyamán szembesülhettem, hogy a 2023-2027-es időszakban is elég nagy értékű beruházási és fejlesztési támogatások lesznek elérhetők Romániában, amelyet a húsmarha tenyésztőknek ki lehet és ki is kell használniuk.

A statisztikai adatok és a kimutatások elemzése során, sajnálatos módon egy csökkenő tendenciát figyelhetünk meg, amelyet több különböző nem csak helyi, hanem globális probléma is befolyásolhatott, mint például a csökkenő népesség, a világ járvány és a közelben zajló háború is.

A fent látottak fényében elmondhatom, hogy Románia adottságait tekintve, kiváló természeti viszonyokkal rendelkezik ahhoz, hogy húsmarhatartási ágazatban versenyképes és jó minőségű terméket tudjon előállítani, viszont ehhez szükséges, hogy a rendelkezésre álló forrásokat hatékonyan használják fel és az extenzív, legeltetési marhatartás segítségével a vidék fejlődésén túl, a népesség megtartásához és a környezet állapotának megtartásához is hozzájárulhasson.

8. Felhasznált irodalom

- agroidtel.ro. (2023. 03 11). *Agroidtel*. Forrás: Agro intelligenta.
- Bakosné, M. B. (2010). A húsmarhatartás közgazdasági elemzése és környezeti értékelése. *Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola*, 159.
- Falugazdász-hálózat, S. (2023. 03 11). *szekelygazda.ro*. Forrás: Támogatási tájékoztató: <https://szekelygazda.ro/tamogatasos-tajekoztato/>
- Gerogrescu, G. s. (1983). *Cartea fermierului. Creșterea taurinelor*. București: Cereș.
- Holló István, S. F. (2016). *Szarvasmarha-tenyésztés*. Budapest: Mezőgazdasági Kiadó.
- insee.ro. (2023. 03 11). *Institutul Național de Statistică*. Forrás: Institutul Național de Statistică: <https://insse.ro/cms/ro>
- Kozák, J. (2007). *Állattenyésztés*. Debrecen: Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma, Agrár és Vidékfejlesztési kar.
- Maciuc, V. (2006). *Prefecționarea și optimizarea tehnologiilor în exploatarea bovinelor*. Iași: Alfa.
- Maciuc, V., Leonte, C., & Radu, R. R. (2015). *Manual de bune practici în creșterea bovinelor*. Iași: Alfa.
- Szűcs, I. (2005). *A szarvasmarha-ágazat gazdasági, szervezési és piaci*. Budapest: Szaktudás Kiadó Ház.
- tudasbasis.sulinet.hu. (2023. 04 06). *tudasbasis.sulinet.hu*. Forrás: [tudasbasis.sulinet.hu: https://tudasbasis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/mezogazdasag/allattenyesztes/a-szarvasmarha-tartasa-es-takarmanyozasa/szarvasmarha-hizlalas](https://tudasbasis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/mezogazdasag/allattenyesztes/a-szarvasmarha-tartasa-es-takarmanyozasa/szarvasmarha-hizlalas)

9. További források

Holló István, Szabó Ferenc - Szarvasmarha tenyésztés

Dr. Márton István - A húsmarha tenyésztésének és tartásának gyakorlata

Schmidt János - A takarmányozás alapjai

Márton Judit - A jövedelmező húsmarhatartás alapjai

Dr. Márton István – Versenyképes húsmarhatartás

Dr. Márton István – Versenyképes húsmarhatartás – A jövedelmezőség kulcstényezői a telepi gyakorlatban

Szabó Ferenc – Húsmarhatenyésztés

Szeléndy Szabolcs – Gyakorlati biogazdálkodás

Böő István – Gazdasági állataink védelmében

Kártpáti László – Agrármarketing

Szűcs István – A szarvasmarha – ágazat gazdasági, szervezési és piaci kérdései

Magda Sándor – Az állattenyésztés szervezése és ökonómiája

Schmidt János – A takarmányozás alapjai

Izinger Pál – A szarvasmarha tenyésztés helyzete és a fejlesztés lehetőségei

Schrecker János – Az istállótrágya kezelése tekintettel annak jövedelmezőségére

Dr. Halas Veronika és Dr. Tóth Tamás – Precíziós állattenyésztés

Aberdeen andus és Galloway tenyésztő egyesület – Tenyésztési program

Vasile Maciuc, Corneliu Leonte, Mihail Radu-Rosu – Manual de bune practici in cresterea bovinelor

Dr. Elisabeth Stoger, Dr. Werner Zollitsch – Adaposturi pentru vite

Tei Horatiu – Cresterea bovinelor

Gilca Ioan, Maciuc Vasile – Tehnologia cresterii bovinelor

Banu Agustin, Mircea Iezer – Afacerea ta cu bovine din fonduri Europene

Dr. Vasile Manciuc, Dr. Corneliu Leonte, Dr. Răzvan M. Razdu – Rusu - Manual de bună practici în creșterea bovinelor

<https://szekelygazda.ro/tamogatasos-tajekoztato/>
<https://www.agroinform.hu/>
<http://www.charolais.hu/>
<https://www.agrotrend.hu/>
<https://www.nak.hu/>
<https://www.agrarszektor.hu/>
<https://www.mvh.allamkincstar.gov.hu/>
<http://www.apia.org.ro/>
<http://mfe.gov.ro/>
<https://www.fonduri-ue.ro/>
<https://www.fonduri-structurale.ro/>
<https://ec.europa.eu/>
<https://start-upnation.eu/>
<https://www.afir.info/>
<http://www.finantare-rurala.ro/>
<https://www.madr.ro/>
<https://cepu.ro/>
<https://www.finantare.ro/>
<http://www.eugrant.osau.edu.ua/>
<https://www.ferme-vaci.ro/>
<https://www.aberdeen-angus-ardeal.ro/>
<https://insse.ro/>
https://www.feherkekbelga.hu/?page_id=150
<https://szekelygazda.ro/tamogatasos-tajekoztato/>
<https://aberdeenangus.ro/adresa-catre-guvernul-romaniei-si-m-a-d-r/>
<https://www.agronaplo.hu/szakfolyoirat/2001/10/takarmanyozas/a-husmarhak-takarmanyozasa>

NYILATKOZAT

Alulírott Fancsali László, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Georgion Campus, Vidékfejlesztési Agrármérnök szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év április hó 11 nap

Fancsali László.

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom*.
A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: _____ 2023. _____ év _____ 11. _____ hó ____ 08. ____ nap

Belső konzulens